

BIJLAGEN BIJ DEEL 3.

GEZINSBELEID

BIJLAGE BIJ HOOFDSTUK 1. GEZINSBIJSLAGEN

Bijkomende informatie bij de huidige bevoegdheidsverdeling

Historiek

De wet van 4 augustus 1930 bracht de algemene invoering van de kinderbijslag in België, nadat vanaf 1915 een aantal werkgevers vrijwillig het initiatief genomen had om aan hun werknemers met gezinslast zelf een toeslag op het loon te betalen¹. Vanaf 1919 ontvingen een aantal ambtenaren (Staat, provinciale en gemeentelijke besturen) kinderbijslag. Dit alles gebeurde als antwoord op het probleem van duidelijk in waarde dalende lonen tegenover de stijging van de levensduurte.

Al in 1921 had een groep werkgevers uit de textielnijverheid een kinderbijslagfonds opgericht om de inspanningen onder elkaar te verdelen. In de memorie van toelichting bij de wet van 1930, wordt de bedoeling duidelijk gemaakt: *“... van zodra het getal der kinderen toeneemt, zijn de lasten van voeding, huisvesting en kleding, van studiën en opvoeding, waaraan de ‘proletariër’ het hoofd moet bieden, weldra buiten alle verhouding met het normale gewin dat zijn arbeid hem oplevert.”*

In 1925 waren er al 12 kinderbijslagfondsen waarbij 773 bedrijven waren aangesloten met samen meer dan 130.000 werknemers.²

Voor de zelfstandigen was er in de wet van 1930 geen enkele tegemoetkoming in de gezinslast voorzien. De juridische basis werd voorzien in een wet van 10 juni 1937, maar de praktische uitwerking liet op zich wachten tot na de tweede wereldoorlog. Pas vanaf 1976³ werd de eerste stap richting convergentie met werknemersstelsel gezet.

De eerste 'sociale bijslag' was de wezenbijslag. Sinds 1930 bestond er een kinderbijslag voor kinderen van werknemers die waren overleden als gevolg van een arbeidsongeval of beroepsziekte, maar dit recht werd pas in 1946 uitgebreid tot alle wezen. Pas vanaf 1945 voorzag het barema overigens in een specifiek bedrag (het dubbele van de gewone bijslag). Na de Tweede Wereldoorlog werd ook de invalidenbijslag ingevoerd. Vóór de oorlog werd reeds kinderbijslag betaald voor kinderen van werknemers die arbeidsongeschikt waren geworden door ziekte of een ongeval op het werk. Vanaf 1944 wordt het recht toegekend ongeacht de oorzaak van de ziekte of het ongeval. En vanaf 1947 werd een specifieke gezinsbijslag gecreëerd voor kinderen van werknemers die voor minstens 66 % invalide zijn (500 BEF voor elk kind).

In 1968 werden ook de kinderen van werklozen in de algemene regeling voor werknemers opgenomen. Een hoger bedrag voor de langdurig werklozen (en voor de gepensioneerden) werd ingevoerd in 1984.

Het recht op kinderbijslag in België is dus historisch gegroeid en hangt samen met de arbeidspositie van (één van) de ouders. Om de kinderbijslag te kunnen toekennen, wordt er rekening gehouden met de rechthebbende, de bijslagtrekkende en het rechtgevend kind:

¹ Uit: Belgisch Tijdschrift voor sociale zekerheid, 75 jaar kinderbijslag in België, 2006

² Uit: RKW, “Vijf generaties kinderbijslag”, editie 2005, www.rkw.be/n/Documentation/Publication/Studies/VijfGeneraties.pdf

³ Koninklijk besluit van 8 april 1976

- Degene die het recht opent op kinderbijslag is de rechthebbende. Dat is een actieve werknemer of een werknemer die zich in een met arbeid gelijkstaande situatie bevindt (ziekteverlof, werkloosheid) ofwel iemand die in een andere zogenaamde toekenningssituatie is (gepensioneerd, invalide, wees, student, leerling, ontvanger van een overlevingspensioen, verlaten echtgenoot).
- De rechthebbende moet uiteraard een band hebben met het kind. Dit moet niet noodzakelijk de wettelijke vader of moeder zijn.
- De bijslagtrekkende is de persoon aan wie de gezinsbijslag wordt betaald, in principe de persoon die het kind opvoedt, in de meeste gevallen de moeder dus. In het geval van geplaatste kinderen kan dit ook een instelling zijn.
- Met rechtgevend kind wordt bedoeld een kind dat voldoet aan de voorwaarden om gezinsbijslag te genieten. Het kind moet verwant zijn met de persoon die het recht op gezinsbijslag opent.

Alhoewel door de jaren heen het recht op kinderbijslag (zowel op vlak van rechtgevende kinderen als rechthebbenden) enorm is uitgebreid, is het niet volledig universeel⁴: onder andere personen van buiten de EU die geen vijf jaar in België verblijven, gezinnen in de gewaarborgde kinderbijslag die boven een bepaald inkomensplafond blijven of van wie het inkomensplafonds niet te controleren is of personeelsleden van internationale organisaties ontvangen geen kinderbijslag.

Stelsels

De koppeling van de kinderbijslag⁵ aan het socioprofessioneel statuut van de ouders van het kind heeft tot een heel specifieke regeling geleid, want er bestaan 3 “professionele” regelingen (waarbinnen de regels niet helemaal identiek zijn): het stelsel voor werknemers, het stelsel voor ambtenaren en het stelsel voor zelfstandigen. Deze regelingen zijn op te vatten als een “sociale verzekering”.

Sinds 1972 bestaat er ook een “restregeling” voor gezinnen die niet in één van de drie eerste categorieën vallen: de gewaarborgde gezinsbijslag. Dit recht wordt maar toegekend op voorwaarde dat de financiële middelen van het gezin onvoldoende zijn. Deze regeling is op te vatten als een vorm van “sociale bijstand”.

Elk van de stelsels kennen niet alleen hun eigen administratie (en actoren) en financiering, maar ook verschillende modaliteiten qua bedragen en voorwaarden.

- Het werknemersstelsel

Bijna drie kwart van de kinderen (nl. 1.998.826 kinderen of 74,02%) ontvangt kinderbijslag via het werknemersstelsel. De FOD Sociale Zekerheid, Directie-Generaal Sociaal Beleid is een beleidsondersteunende dienst en ontwerpt regelgeving i.v.m. kinderbijslag en bepaalt de voorwaarden om in behartenswaardige gevallen collectief of individueel afwijkingen te voorzien voor werknemers en het stelsel van de gewaarborgde kinderbijslag. Tot slot regelt deze dienst ook de persoonlijke geschillen.

⁴ In 2002 kregen 97,3% van de in België wonende kinderen t.e.m. 18 jaar kinderbijslag (RKW, ‘Vijf generaties kinderbijslag’, 2005).

⁵ We spreken hier over kinderbijslag, maar is eigenlijk onderdeel van gezinsbijslagen en omvat de gewone kinderbijslag, de wezenbijslag, de forfaitaire bijslag voor kinderen geplaatst bij een particulier, de bijkomende bijslagen (sociale bijslagen, bijslagen voor kinderen getroffen door een aandoening of voor kinderen met een handicap, leeftijdsbijslagen, de toeslag voor éénoudergezinnen en een jaarlijkse leeftijdsbijslag), het kraamgeld en de adoptiepremie.

De uitbetaling in het werknemersstelsel gebeurt voornamelijk door private kinderbijslagfondsen, waarbij werkgevers zich dienen aan te sluiten. Maar de Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers betaalt zelf ook gezinsbijslagen uit⁶.

Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers (RKW)

Het RKW is wettelijk met vijf opdrachten belast: de aansturing van de gezinsbijslagkassen, de verdeling van de financiële middelen onder de gezinsbijslagkassen, de uitbetaling van de bijslagen aan de gezinnen die onder de instelling vallen, het kennisbeheer over kinderbijslag en het beheer van het FCUD. Het RKW speelt dus zowel de rol van regulator ("primaire") als van uitbetalingsorganisatie (secundaire). Als uitbetalingsorganisatie is het volledige stelsel van de gewaarborgde gezinsbijslag toevertrouwd aan het RKW, maar er zijn ook heel wat overheidsorganisaties die hun opdracht rond kinderbijslagen toevertrouwen aan de RKW. Voor bepaalde groepen werknemers is het RKW automatisch bevoegd om de kinderbijslag uit te betalen, wegens groot personeelsverloop, korte periode van tewerkstelling, enz. Het gaat om werknemers van de horecasector, de koopvaardij, de diamantsector en bepaalde categorieën werknemers met een onzeker statuut (gesubsidieerde contractuele ambtenaren, Prime, Derde Arbeidscircuit, bijzonder tijdelijk kader, enz). Het RKW is tenslotte nog bevoegd als uitbetalingsinstelling voor bepaalde categorieën rechthebbenden⁷.

Het RKW behoort tot het netwerk van de sociale zekerheid. Omdat de informatiestromen voor de kinderbijslagen er op gericht zijn om zo veel als mogelijk te voorzien in een automatische toekenning van het meest voordelige recht, worden er via de Kruispuntbank voor Sociale Zekerheid heel wat berichten uitgewisseld met RKW. Voor elke uitwisseling van berichten worden een zekere kost aangerekend, die in de werkingsmiddelen van RKW opgenomen zijn.

Het RKW stuurt het "secundaire netwerk" van gezinsbijslagkassen binnen het werknemersstelsel aan.

Het RKW wordt aangestuurd door een beheersorgaan, dat bestaat uit vertegenwoordigers van de werkgevers, werknemers, de voogdijoverheid (2 regeringscommissarissen, één vanwege de voogdijoverheid, één voor de Minister van Begroting) en van de organisaties die de gezinnen vertegenwoordigen.

⁶ Momenteel zijn er 17 verschillende kinderbijslagfondsen, met RKW inbegrepen. In 2010 was 61,71% van de rechtgevendende kinderen geconcentreerd bij de 5 grootste fondsen; RKW kent grootste marktaandeel bij alle verhoogde schalen.

⁷ De RKW is automatisch bevoegd voor volgende categorieën:

- artikel 56 quinquies Kinderbijslagwet Werknemers: De mindervalide die geen winstgevende beroepsbezigheid uitoefent en krachtens de wetgeving betreffende de tegemoetkomingen aan gehandicapten een inkomensvervangende tegemoetkoming, een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden of een integratietegemoetkoming die overeenstemt met een vermindering van zelfredzaamheid van ten minste 9 punten krijgt,
- artikel 56 sexies Kinderbijslagwet Werknemers: bepaalde studenten en leerlingen en als door het overlijden van de rechthebbende er geen recht op kinderbijslag meer is,
- artikel 56 septies Kinderbijslagwet Werknemers: het gehandicapt kind dat het recht voor zichzelf opent,
- artikel 56 duodecies Kinderbijslagwet Werknemers: de persoon die verbonden is door een overeenkomst voor beroepsopleiding in een onderneming,
- recht op kinderbijslag voor rechthebbenden van wie de laatste beroepsactiviteit niet onderworpen was aan de Belgische sociale zekerheid voor werknemers of die nooit een activiteit hebben uitgevoerd voor het recht op kinderbijslag geopend werd,
- recht op kinderbijslag voor grensarbeiders en voor voormalige grensarbeiders die in Frankrijk of Nederland werkten,
- recht op kinderbijslag van een thuiswerker,
- recht op kinderbijslag voor ontvoerde kinderen als de rechthebbende niet verantwoordelijk is voor de ontvoering,
- recht op kinderbijslag voor vermiste kinderen,

Gezinsbijslagkassen binnen het werknemersstelsel

De kinderbijslag wordt uitbetaald door de Rijksdienst voor Kinderbijslag voor Werknemers (RKW) of door een kinderbijslagfonds. Er zijn momenteel 14 private kinderbijslagfondsen en 2 bijzondere⁸. Een aantal kinderbijslagfondsen zijn gegroepeerd in de VKG (het overlegorgaan van de kinderbijslagfondsen)⁹. De kinderbijslagfondsen hebben een verplichte vzw-structuur en zijn belast met de uitbetaling van de gezinsbijslagen aan de gezinnen die onder hen ressorteren. Volgend uit de vzw-structuur worden de kinderbijslagfondsen beheerd door een Algemene Vergadering en een Raad van Bestuur. De kinderbijslagwet verplicht hen tot het oprichten van een intern controleorgaan. Werkgevers kunnen kiezen bij welk kinderbijslagfonds ze zich aansluiten. Wanneer werkgevers geen keuze maken, wordt in de meeste gevallen van rechtswege het RKW bevoegd.

De RKW betaalt via maandelijkse voorschotten beheerskosten uit aan de kinderbijslagfondsen en betaalt de gezinsbijslagen die zij moeten uitbetalen aan de bijslagtrekkenden volgens het "just-in-time"-principe om te vermijden dat er met sociale zekerheidsmiddelen beleggingen gebeuren. 15% van de globale enveloppe bestaat uit een responsabiliseringstoelage die de fondsen moet stimuleren om de zwakke punten in hun beheer weg te werken en hun dienstverlening voortdurend te optimaliseren. Het RKW probeert naar eigen zeggen de bijzondere kinderbijslagfondsen te integreren binnen het RKW. Uit informatie van RKW, bevestigd op de website van de Gezinsbijslagkassen, blijkt bovendien dat de besparingen in de beheerskosten opgelegd door de federale regering, de kinderbijslagfondsen het financieel moeilijk hebben. Dit blijkt ook uit de terugloop van het aantal fondsen over verschillende jaren. De kosten van de kinderbijslagfondsen in 2012 wordt ingeschat op (ongeveer) 3,4 tot 3,8 %¹⁰ van het uitbetaalde bedrag.

- **Het stelsel voor zelfstandigen**

202.439 kinderen (of 7,5%) ontvangen kinderbijslag via het zelfstandigenstelsel. Beleidsmatig heeft de FOD Sociale Zekerheid, Directie-Generaal Zelfstandigen o.a. een opdracht m.b.t. gezinsbijslagen voor zelfstandigen. De Dienst Uitkeringen staat inzake gezinsbijslag in voor:

- Ontwerpen van reglementering;
- Realisatie van juridische studiën aangaande maatregelen die door de beleidsverantwoordelijken worden overwogen;
- Opstellen administratieve richtlijnen voor sociale verzekeringsfondsen;
- Opstellen van antwoorden enerzijds op vragen van particulieren en anderzijds aan de sociale verzekeringsfondsen aangaande vragen inzake de interpretatie van reglementering of inzake de behandeling van praktische gevallen.

De Dienst Inspectie van de DG Zelfstandigen controleert of de reglementering correct wordt toegepast door de sociale verzekeringsfondsen en door de Nationale Hulpkas. De controle heeft betrekking op zowel de inning van de sociale bijdragen van zelfstandigen als op de toekenning van de uitkeringen.

Daarnaast heeft het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) volgende opdrachten¹¹ m.b.t. gezinsbijslagen:

1° het algemeen financieel beheer van de ingerichte gezinsbijslagregeling waarnemen;

⁸ De lijst van kinderbijslagfondsen is terug te vinden op <http://www.rkw.be/nl/Info/Agencies/agencyListNumber.php>.

⁹ <http://acaf-vkg.be/nl/Members.aspx>

¹⁰ Info bevestigd door zowel de kinderbijslagfondsen op hun website als mondeling door RKW.

¹¹ Zoals opgesomd in art. 5 van de wet van 29 maart 1976 betreffende de gezinsbijslag voor zelfstandigen

- 2° de coördinatie met de Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers verzekeren;
- 3° de nodige gelden ter beschikking stellen van de sociale verzekeringskassen met het oog op de betaling van de door die kassen verschuldigde gezinsbijslag;
- 4° de gezinsbijslag in de door de Koning voorziene gevallen toekennen en uitbetalen;
- 5° statistieken aan te leggen van de rechtgevendende kinderen en van de personen wier beroepsbedrijvigheid het recht op gezinsbijslag doet verkrijgen.”.

De uitbetaling van de gezinsbijslag in het zelfstandigenstelsel wordt grotendeels ¹²door de (11) sociale verzekeringsfondsen gedaan. Voor de kinderen van zelfstandigen die gehandicapt zijn of gepensioneerd zijn vóór 1 april 1976, de kinderen die wees werden voor deze datum en de kinderen van gedetineerde zelfstandigen gebeurt de uitbetaling door de Nationale Hulpkas (CNH), het socialeverzekeringsfonds van het RSVZ.

Binnen het RSVZ is er ook nog een dienst Speciale Rechten (DSR) die instaat voor:

- Beheer dossiers kraamgeld en/of kinderbijslag:
 - ✓ Onderzoek van het recht op kraamgeld wanneer het origineel geboortebewijs verloren is gegaan of wanneer kind in buitenland is geboren;
 - ✓ Kinderbijslag toekennen aan gehandicapte kinderen, die de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt voor 1 juli 1987 (verworven recht);
 - ✓ Onderzoek van recht op kinderbijslag i.h.k.v. de Europese Verordeningen en internationale overeenkomsten;
 - ✓ Behandeling van de aanvragen van verzaking aan de terugvordering van onverschuldigd betaalde kinderbijslag.
- Optreden als verbindingsorgaan i.h.k.v. dossiers TEC/BNO, met toepassing van de Europese Verordeningen 1408/71 en 574/72 en 883/2004 en 987/2009, en i.h.k.v. dossiers, met toepassing van de internationale overeenkomsten. Elke vraag in het kader van de internationale overeenkomsten valt onder de bevoegdheid van de dienst DSR van het RSVZ. Als verbindingsorgaan is het RSVZ de enige instantie die rechtstreeks in contact mag treden met de verbindingsorganen uit de andere landen.
- Financiële verrichtingen naar het buitenland uitvoeren, concreet de financiële regelingen tussen instellingen verzorgen en de recuperatie van uitkeringen in het buitenland regelen.

Binnen het RSVZ is er tenslotte nog een dienst Algemene en Juridische Studiën (EST) en een dienst Inspectie.

- **Het overheidsstelsel**

Bijna 18% van de kinderen (of 481.042) ontvangen kinderbijslag via het overheidsstelsel, de tweede grootste groep van de 4 stelsels. Het overheidsstelsel verschilt op vlak van regelgeving niet van dat van de werknemers, aangezien de gezinnen uit die sector hun kinderbijslag ontvangen op basis van dezelfde samengeordende wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders. Het overheidsstelsel verschilt wel van het werknemersstelsel op vlak van financiering en uitvoeringsorganisatie. Er is geen centrale instelling die het stelsel beheert, maar er zijn meerdere actoren betrokken¹³ (zie ook infra – overzicht kinderbijslag binnen de overheidssector, situatie december 2009):

- ✓ RSZPPO (Rijksdienst voor sociale zekerheid van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten) betaalt de gezinsbijslag uit voor provincies, gemeenten, intercommunales, lokale politiezones en OCMW's. Dossierbeheerders stellen het recht op kinderbijslag vast en staan in voor de correcte uitbetaling ervan. Daarnaast int,

¹² De fondsen betalen 98,2% van de gezinsbijslagen uit, de Nationale Hulpkas 1,14% en de DSR 0,65%.

¹³ Van die kinderbijslag voor de overheidssector wordt ongeveer 43,5% betaald door RSZPPO, 36 % door de RKW voor rekening van de betrokken instellingen of organisaties, 7,7% door CDVU en 12,8% door de autonome instellingen (RKW, 'De kinderbijslag in het overheidsstelsel - Tellingen 2010 - <http://www.rkw.be/NL/Documentation/Publication/Statistics/StelselZelfOver2010.pdf>).

beheert en verdeelt de Rijksdienst de wettelijke en conventionele bijdragen, voert ze controles uit en levert ze statistische en andere informatie op maat aan.

- ✓ RKW is voor een aantal categorieën bevoegd om gezinsbijslag uit te betalen, zoals voor de vroegere personeelsleden van de Staat, de Gemeenschappen, de Gewesten en bepaalde overheidsdiensten, het tijdelijk en vastbenoemd onderwijspersoneel van de drie Gemeenschappen (alle netten). Daarnaast betaalt het RKW ook gezinsbijslag uit voor het vastbenoemd personeel van bepaalde overheidsdiensten die dat vragen, de zogenaamde 'derde instellingen van de RKW'¹⁴.
- ✓ Een aantal overheidsinstellingen treedt nog zelf op voor de uitbetaling van de gezinsbijslagen, o.a. CDVU¹⁵, Federale Politie, Defensie en NMBS¹⁶.

Aangezien de RSZPPO bevoegd is om de kinderbijslag te betalen voor de personeelsleden van de OCMW's, zijn er een groot aantal dossiers van ex-leefloners die tewerkgesteld worden door een OCMW via art.60, §7¹⁷. Bovendien worden betrokkenen na hun tewerkstelling vaak werkloos waardoor RSZPPO bevoegd blijft voor de kinderbijslag en er als gevolg een relatief hoog aantal werkloze rechthebbenden zijn. Bij de RSZPPO behoort 17,55% van de bijslagtrekkende gezinnen (ongeacht de schaal) tot de categorie werklozen¹⁸. Globaal genomen telt de RSZPPO meer kinderen van werklozen dan het werknemersstelsel. In het werknemersstelsel is 16,54% van de kinderen een kind van een werkloze rechthebbende; binnen de RSZPPO is dit 18,99%. Wat ook opvalt is dat vooral de categorie van langdurig werklozen met recht op een supplement (art. 42bis KBW) een stuk hoger is bij de RSZPPO (13,38%) dan binnen het werknemersstelsel (9,69%).

¹⁴ Voor de 149 derden (o.a. VDAB, Kind en Gezin, De Post, Riziv,...) samen betaalde de RKW in 2011 €379.975.581 aan gezinsbijslagen (RKW, jaarverslag 2011).

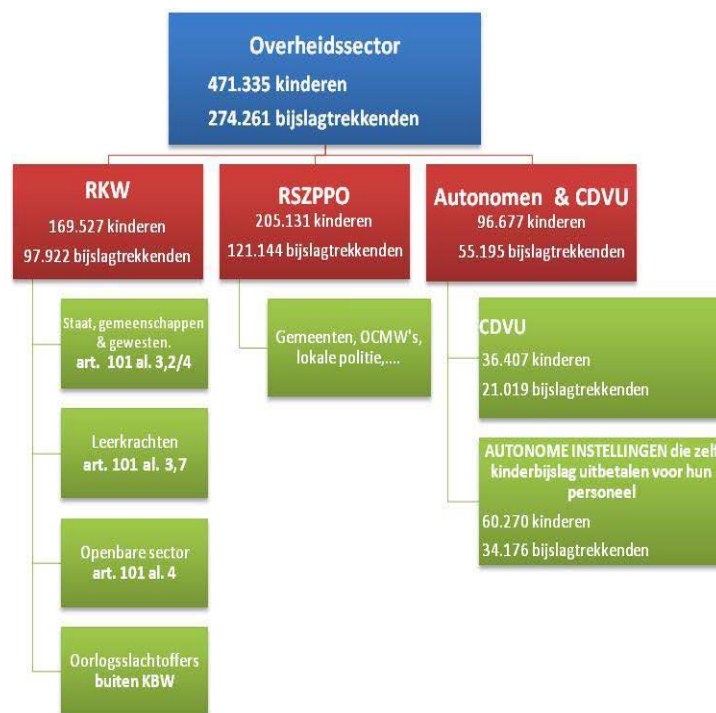
¹⁵ CDVU: Centrale Dienst der Vaste Uitgaven – www.kinderbijslag.fgov.be

¹⁶ RVA werkt sinds kort via het RKW en ook RSZ is van plan om de gezinsbijslagen via RKW te laten uitbetalen.

¹⁷ In België gaat het om 4.782 dossiers, waarvan 2.102 in Vlaanderen (gegevens RSZPPO). Tewerkstelling overeenkomstig artikel 60 § 7 is een vorm van maatschappelijke dienstverlening waarbij het OCMW een baan bezorgt aan iemand die uit de arbeidsmarkt is gestapt of gevallen, met als doel deze terug in te schakelen in het stelsel van de sociale zekerheid en in het arbeidsproces. Het OCMW is altijd de juridische werkgever. Het centrum kan de persoon in zijn eigen diensten tewerkstellen of ter beschikking stellen van een derde werkgever. Het ontvangt een subsidie van de federale overheid voor de duur van de tewerkstelling en geniet als werkgever van een vrijstelling van werkgeversbijdragen.

¹⁸ RKW, 'De kinderbijslag in het overheidsstelsel - Tellingen 2010', pg10.

Overzicht kinderbijslag binnen de overheidssector, situatie december 2009:

- **Stelsel gewaarborgde gezinsbijslag**

Het RKW betaalt – zoals hierboven al gezegd - ook de gewaarborgde gezinsbijslag. Dit is een residuair stelsel van kinderbijslag voor gezinnen die in geen enkel ander stelsel recht hebben op kinderbijslag en van wie het inkomen bepaalde plafonds niet overschrijdt. Het verschil met de werknemersregeling is:

- ✓ Geen statuut → geen rechthebbende = aanvrager
- ✓ Onderzoek naar (alle) bestaansmiddelen (⇔ niet nodig indien gerechtigd op leefloon of op gewaarborgd inkomen voor bejaarden)
- ✓ Geen verplichte band met het kind maar verplichting het kind ten laste te hebben (⇔ werknemers: er moet door de wet erkende band bestaan tussen rechthebbende en rechtgevend kind)
- ✓ Voorwaarden qua verblijf in België (minstens laatste 5 jaar ononderbroken in België verblijven – ook periodes van illegaal verblijf worden in aanmerking genomen) en bijzonder statuut (verblijfsvergunning, politiek vluchteling, asielzoeker enz.). Indien de natuurlijke persoon een vreemdeling is, moet hij toegelaten of gemachtigd zijn in België te verblijven of er zich te vestigen.
- ✓ Bedrag (=gelijk aan het kinderbijslagbedrag voor werklozen)

17.929 rechtgevende kinderen (of 0,66%) ontvangen kinderbijslag via dit stelsel. Van het totaal aantal rechtgevende kinderen woont 28,22% in het Vlaams Gewest, 35,7% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 36,08% in het Waals Gewest¹⁹. Het profiel van deze gezinnen is in het laatste decennium wel grondig veranderd. Het aantal gezinnen is sneller beginnen stijgen vanaf 2009. De overgrote meerderheid van de gezinnen die gewaarborgde gezinsbijslag krijgen, krijgt een leefloon of daarmee vergelijkbare hulp (73,58 % in de Nederlandstalige regeling en 78,78 % in de Franstalige regeling).

¹⁹ RKW, 'Geografische spreiding van de kinderbijslag 2011'.

Uitzondering: in tegenstelling tot de werknemersregeling is er geen recht op gewaarborgde gezinsbijslag voor kinderen geplaatst in een instelling ten laste van een openbare overheid. Er wordt wel een forfaitaire toeslag betaald aan de persoon die gewaarborgde gezinsbijslag genoot onmiddellijk voorafgaand aan de plaatsing ten laste van een openbare overheid op voorwaarde dat deze persoon zich verder blijft bekommeren om het geplaatste kind.

Dossierbeheerprocedure

Alle kinderbijslaaganvragen in alle regelingen worden met dezelfde dossierbeheerprocedure behandeld, die bestaat uit 4 fases:

1. Toelaatbaarheidsonderzoek²⁰
2. Toekenning²¹ en betaling van de toelaatbare aanvragen
3. Behoud en conformiteit van het recht
4. Terugvordering

In de verschillende stelsels wordt er in de eerste plaats een optimale dienstverlening aan de gezinnen beoogd. Door het automatisch onderzoek van het recht op kinderbijslag, wordt gepoogd alle gezinnen te garanderen dat zij het maximumbedrag aan kinderbijslag ontvangen waarop ze recht hebben, met een minimum aan inspanningen van hun kant. Doordat de bedragen verschillen tussen de stelsels en doordat de bedragen verschillen volgens de rang van het kind, wordt er gezocht naar de meest voordelige rechthebbende en naar de meest voordelige groepering van de kinderen:

- ✓ Om het hoogste bedrag te kunnen garanderen wanneer een kind verblijft in een gezin met verschillende stelsels, zijn **samenloopregels** geïnstalleerd (waarbij het werknemersstelsel voorrang heeft op het zelfstandigenstelsel)
- ✓ In het stelsel van de werknemers kan de voorrangsgerechtigde rechthebbende, in het belang van het kind, zijn recht afstaan aan een niet-voorrangsgerechtigde rechthebbende. Dit gebeurt meestal ten gunste van een rechthebbende die een hoger bedrag geniet, bv. een landurige werklozen, een invalide of gepensioneerde. Deze mogelijkheid is in de zelfstandigenregeling wettelijk beperkter.

Structuur van de gezinsbijslagbedragen in de professionele regelingen:

Wat het kraamgeld betreft krijgt het eerste kind een hoger bedrag dan de volgende kinderen. De adoptiepremie is gelijk aan het bedrag voor het kraamgeld voor het eerste kind.

De overige gezinsbijslagen omvatten basisbedragen en diverse toeslagen, waarbij rekening wordt gehouden met situaties van de rechthebbende, de bijslagtrekkende en/of het kind:

- Basisbedragen die **hoger** zijn bij toenemende gezinsgrootte. De kinderbijslag stijgt tot en met het derde kind. Voor kinderen van de derde rang of hoger zijn de bedragen gelijk. De gewone schaal wordt toegekend aan:
 - ✓ kinderen van actieve werknemers en van tijdelijke werklozen;
 - ✓ wezen waarvan de overlevende ouder hertrouwd is of een feitelijk gezin vormt;
 - ✓ kinderen van volledige werklozen, tijdens de eerste zes maanden werkloosheid;
 - ✓ kinderen van arbeidsongeschikten, tijdens de eerste zes maanden arbeidsongeschiktheid;

²⁰ In dat toelaatbaarheidsonderzoek wordt de band tussen rechthebbende en rechtgevend kind vastgesteld, wordt de voorrangsgerechtigde rechthebbende bepaald, worden allerhande ontbrekende gegevens in de elektronische databanken opgezocht en worden gezinnen zo goed mogelijk geholpen bij de uitoefening van hun recht. Het komt voor dat aanvragen naar een andere regeling worden overgebracht.

²¹ Daarbij wordt vastgesteld wie de bijslagtrekkende is, worden de kinderen volgens de gezinssamenstelling van de bijslagtrekkende 'gegroepeerd' in functie van hun rang en leeftijd teneinde het basisbedrag te verhogen en wordt vastgesteld of er recht is op sociale toeslagen, waarbij het inkomen desgevallend per brief aan de verzekerde wordt gevraagd..

- ✓ kinderen van gepensioneerden, volledig werklozen vanaf de zevende maand werkloosheid, invaliden en arbeidsongeschikten vanaf de zevende maand arbeidsongeschiktheid als het gezinsinkomen van het gezin waar de kinderen worden opgevoed, het toegelaten plafond (afhankelijk van de gezinssituatie) overschrijdt.
- Toeslagen afhankelijk van de rechthebbende (gepensioneerden/werklozen –invaliden) of van de bijslagtrekkende (eenoudergezin) die **lager** zijn bij toenemende gezinsgrootte
Verhoogde schaal =
 - Art.50bis** (wezenbijslag)
 - Art.42bis** langdurig werklozen en gepensioneerden
 - Art.50ter** invaliden/langdurig zieken
 - Art.41** éénouderpremie**% kinderen verhoogde schaal²²:**
 - ✓ Vlaams Gewest: 14,4%
 - ✓ Duitstalige Gemeenschap: 17,63%
 - ✓ Waals Gewest: 28,04%
 - ✓ Brussels Hoofdst. Gewest: 35,63%

Deze toeslagen worden enkel toegekend als het totaal **bruto** maandbedrag van de vervangingsinkomsten en de inkomsten uit werk (toegelaten activiteit en/of activiteit van de echtgenoot of partner) een inkomensdrempel niet overschrijden.

Noot: in het stelsel van de zelfstandigen wordt, in vergelijking met het werknemersstelsel, weinig verhoogde toeslagen uitbetaald. Dit kan (deels) verklaard worden doordat de categorie 'werklozen' niet bestaat bij de zelfstandigen.

- Toeslagen **afhankelijk van het kind**:
 - ✓ Kinderen krijgen een **leeftijdstoeslag** bovenop de kinderbijslag vanaf de leeftijd van 6 jaar. Die leeftijdstoeslag stijgt als het kind 12 en 18 jaar wordt.
 - ✓ In geval van eventuele **handicap** - onafhankelijk van de gezinsgrootte. In 2003 werd de toeslag voor kinderen met een erkende handicap of getroffen door een aandoening grondig hervormd. De regeling verschilt sindsdien naargelang het kind nog erkend is in het oud evaluatiesysteem of het nieuwe. Het oude evaluatiesysteem is enkel van toepassing op kinderen die erkend zijn als minstens 66% gehandicapt²³. In het nieuwe evaluatiesysteem, wordt er niet enkel rekening gehouden met medische elementen, maar wordt er vertrokken van een driepijlerpuntensysteem, waardoor meer kinderen in aanmerking kunnen komen. De 3 pijlers zijn:
 1. Medische ongeschiktheid (6 punten);
 2. Activiteit en participatie van het kind (12 punten);
 3. Familiale belasting van de handicap op andere gezinsleden (18 punten).
 De controlearts van de FOD Sociale Zekerheid bepaalt de puntenscore tijdens een controleonderzoek a.d.h.v. een medisch-sociale schaal. De schaal kent de helft van het gewicht toe aan de familiale belasting. De medische pijler weegt nog slechts door voor 1 zesde. Er kunnen 7 verschillende bedragen toegekend worden naargelang de ernst van de gevolgen van de aandoening.

²² Bron: RKW, ook opgenomen in studie CSB: 'De zesde staatshervorming: Quo vadis sociale zekerheid', Bea Cantillon, pg19.

²³ Het nadeel van het oude systeem is dat bepaalde kinderen met een eerder gematigde handicap geen recht hadden op een toeslag ondanks de ernstige gevolgen voor het gezin. Een tweede gebrek van de 66 % - norm was dat soms door een goede behandeling de handicap onder de drempel terechtkwam met als pervers effect dat het kind geen recht meer had op de bijkomende bijslag voor gehandicapte kinderen of zelfs de basiskinderbijslag verloor (RKW, FOCUS 2008-3)

- **Forfaitaire** bijslagen:
 - ✓ Wezenbijslag – op moment dat 1 van beide ouders overlijdt (ligt stuk hoger dan gewone kinderbijslag, nl. €346,8 wezenbijslag per kind t.o.v. €90 euro voor een eerste, €167 voor een tweede of €249 voor een derde en volgend kind)²⁴;
 - ✓ Forfaitaire bijslag voor een kind geplaatst in een gezin²⁵.
-

Bijkomende Informatie:

Overzicht verschillende soorten gezinsuitkeringen

1. Het kraamgeld

Kraamgeld wordt uitgekeerd bij de geboorte van elk kind dat recht heeft op kinderbijslag. Voor een eerste geboorte is het kraamgeld hoger. Dat hogere bedrag wordt ook betaald voor alle kinderen van een meerling.

2. De adoptiepremie

Bij de adoptie van een kind wordt een adoptiepremie verleend op voorwaarde dat de rechthebbende of zijn partner een verzoekschrift heeft ingediend bij de bevoegde rechtbank of een adoptieakte heeft ondertekend en dat het geadopteerde kind tot het gezin behoort en rechtgevend is op kinderbijslag. De adoptiepremie is gelijk aan de kraamuitkering voor een eerste geboorte.

3. De gewone kinderbijslag

Voor elk rechtgevend kind wordt de gewone kinderbijslag betaald, behalve voor wezen die recht hebben op de hogere wezenbijslag. Het bedrag van de gewone kinderbijslag stijgt met de rang van het kind in het gezin, tot het derde kind. Bovendien kunnen naargelang van de leeftijd van het kind, zijn eventuele handicap of de sociale of gezinssituatie van de rechthebbende eventueel toeslagen betaald worden.

Er is recht op kinderbijslag vanaf de maand na die waarin het kind geboren is. De kinderbijslag wordt in principe uitbetaald op de 8ste van de daaropvolgende maand, dus in de 2de maand na de geboorte. In principe geldt het recht op kinderbijslag, alsook het recht op de eventuele sociale toeslagen (voor invaliden, werklozen en gepensioneerden) (zie punt 6b) en de toeslag voor eenoudergezinnen (zie punt 6c) voor minstens een volledig kwartaal.

4. De verhoogde wezenbijslag

Als een (adoptie-)ouder overleden is, wordt een verhoogde wezenbijslag betaald zolang de overlevende (adoptie-)ouder niet hertrouwd is of een gezin vormt met een nieuwe partner. Als dat wel het geval is wordt opnieuw de gewone kinderbijslag betaald.

²⁴ Uit cijfers (voor werknemersstelsel) blijkt dat het percentage wezen in de gewone schaal een stuk lager is dan in de verhoogde schaal (RKW, 'Geografische spreiding van de kinderbijslag, 2011). Dit wijst erop dat **binnen de totale groep weeskinderen het overgrote deel van de rechthebbenden niet hertrouwt of geen nieuw feitelijk gezin vormt**. Er zijn wel verschillen tussen de gewesten: in het Vlaams Gewest behoort 21,21 % van de wezen jonger dan 25 jaar tot de gewone schaal, tegenover 17,54 % in het Waals Gewest en 12,14 % in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

²⁵ Voor kinderen die daarentegen in een instelling verblijven, wordt 2/3 van de kinderbijslag betaald aan de instelling. De persoon die het kind opvoedde vóór de plaatsing krijgt het resterende 1/3 op voorwaarde dat die een band met het kind onderhoudt.

Het basisbedrag van de verhoogde wezenbijslag is voor alle kinderen gelijk, ongeacht de rang in het gezin. Daarbij komt dan eventueel een leeftijdstoeslag of een toeslag voor kinderen met een aandoening.

5. De forfaitaire bijslag voor een kind geplaatst bij een privé-persoon

De bijslagtrekkende die vlak voor de plaatsing van het kind de kinderbijslag ontving, krijgt in principe een forfaitaire bijslag tijdens de plaatsing van het kind, op voorwaarde dat hij nauw contact blijft onderhouden met het kind.

6. Toeslagen op de kinderbijslag

Bovenop de basiskinderbijslag kunnen één of meer toeslagen verleend worden.

a) Leeftijdsbijslagen

Deze toeslagen worden verleend vanaf de leeftijd van 6 jaar, en het bedrag wordt hoger op 12 jaar en op 18 jaar.

Kinderen van de eerste rang geboren vanaf 1 januari 1991 die alleen de basiskinderbijslag ontvangen, krijgen maar de helft van de leeftijdsbijslag.

Dat geldt dus **niet** voor:

- kinderen met een aandoening,
- wezen die de verhoogde wezenbijslag ontvangen,
- kinderen van invalide of gehandicapte werknemers die een sociale toeslag ontvangen,
- kinderen van werknemers die gepensioneerd zijn of langer dan zes maanden werkloos, en die een sociale toeslag ontvangen,
- kinderen die gewaarborgde gezinsbijslag ontvangen,
- kinderen van eenoudergezinnen die een toeslag ontvangen.

Voor kinderen geboren vóór 1 januari 1991 geldt een speciale overgangsmaatregel:

Oudste of enige kinderen die alleen de basiskinderbijslag ontvangen, behouden de leeftijdsbijslag die ze al ontvingen op 31 december 1996. Dat bedrag verhoogt echter niet meer met de leeftijd (wel door indexaanpassingen).

Voor kinderen van tweede rang die eerste rang worden geldt ook een overgangsmaatregel:

Kinderen van de tweede rang die al 6 jaar waren op 31 december 1996: als ze eerste rang worden vallen ze terug op de leeftijdsbijslag waarop ze recht hadden op 31 december 1996.

Kinderen van de tweede of een volgende rang die nog geen 6 jaar waren op 31 december 1996: als ze eerste rang worden omdat een kind geen kinderbijslag meer geniet of het gezin verlaat, ontvangen ze zelf een forfaitaire leeftijdsbijslag, ongeacht hun leeftijd. Voor kinderen geboren tussen 1 januari 1991 en 31 december 1996 verhoogt het bedrag als ze 18 jaar worden.

b) Toeslag voor eenoudergezinnen

De eenoudertoeslag wordt betaald aan gezinnen **die geen sociale toeslag (zie hierna, punt c) ontvangen**, op voorwaarde dat de bruto beroeps- en/of vervangingsinkomsten van de bijslagtrekkende die alleen woont met de kinderen niet hoger is dan het grensbedrag voor de sociale toeslagen.

Het bedrag van deze toeslag verschilt naargelang van de rang van het kind in het gezin, tot het derde kind. Voor een kind van rang één en twee is het bedrag gelijk aan dat van de sociale toeslag voor werklozen. Voor het kind van derde rang is het hoger.

Als de bijslagtrekkende **een sociale toeslag ontvangt** (zie hierna) wordt voor het derde kind en de volgende kinderen het bedrag van de eenoudertoeslag betaald.

c) Sociale toeslagen

Deze toeslagen op de basiskinderbijslag worden verleend aan kinderen van bepaalde groepen van rechthebbenden:

- rechthebbenden die langer dan zes maanden arbeidsongeschikt of volledig uitkeringsgerechtigd werkloos zijn,
- de gepensioneerden,
- de invalide rechthebbenden,
- de volwassen gehandicapte zonder beroepsactiviteit,
- de weduw(e)naar met overlevingspensioen (in geval dat de overleden echtgenoot een sociale toeslag ontving op het ogenblik van het overlijden),
- de ex-gewaarborgde.

Het bedrag van deze toeslag daalt met de rang van het kind in het gezin, tot het 3de kind. Voor invaliden is het bedrag voor het 1e kind hoger dan voor werklozen en gepensioneerden.

De kinderen van 1ste rang met recht op een sociale toeslag ontvangen een hogere leeftijdsbijslag dan de kinderen van 1ste rang die enkel de basiskinderbijslag ontvangen, zonder toeslag voor gehandicapten en/of de eenoudertoeslag (zie punt 6a).

Voor de toeslag gelden strikte voorwaarden. De inkomsten waarover het gezin waarin het kind woont, beschikt mogen een bepaald bedrag, afhankelijk van de gezinssituatie, niet overschrijden.

Bij **werkhervatting** blijft het recht op de sociale toeslag nog 8 kwartalen lang bestaan na het kwartaal waarin de rechthebbende opnieuw begon te werken voor zover de inkomsten niet hoger zijn dan het grensbedrag. Dat is ook het geval als de toeslag in het kader van de gewaarborgde gezinsbijslag betaald werd.

d) Toeslag voor kinderen met een erkende handicap of getroffen door een aandoening

De toeslag komt bovenop de basiskinderbijslag of de verhoogde wezenbijslag en eventuele andere toeslagen.

In 2003 werd de toeslag voor gehandicapte kinderen grondig hervormd. De regeling verschilt sindsdien naargelang het kind nog erkend is in het oud evaluatiesysteem of in het nieuwe.

Elk kind, in het oude evaluatiesysteem, jonger dan 21 jaar en erkend als minstens 66 % gehandicapt krijgt een toeslag voor gehandicapten⁸. Volgens de graad van zelfredzaamheid (van 0 tot 9 punten) van het gehandicapte kind worden drie verschillende bedragen uitgekeerd.

Voor de kinderen in het nieuwe evaluatiesysteem geldig vanaf 2003, wordt de aandoening geëvalueerd aan de hand van een medisch-sociale schaal: zeven verschillende bedragen toegekend naargelang de ernst van de gevolgen van de aandoening. Voor de verhoogde bijslag wordt niet alleen rekening gehouden met de fysieke of mentale onbekwaamheid van het kind, maar ook met de impact van de aandoening op de activiteit en participatie van het kind en de gevolgen ervan voor het gezin (psychologische en financiële last). Voor het nieuwe evaluatiesysteem moeten kinderen niet noodzakelijk minstens 66 % gehandicapt zijn om een toeslag te krijgen.

Het nieuwe systeem werd in fasen ingevoerd, naargelang de geboortedatum van het kind. Vanaf 1 mei 2009 geldt het nieuwe evaluatiesysteem voor alle kinderen die aan een nieuwe evaluatie onderworpen worden door de dienst Uitkeringen voor gehandicapten van de FOD

Sociale Zekerheid. Het aantal kinderen dat nog erkend is in het oud evaluatiesysteem zal daardoor geleidelijk verdwijnen.

e) Jaarlijkse toeslag

Sinds 2006 wordt voor kinderen van 6 tot 17 jaar een jaarlijkse bijslag betaald. In 2008 is de betaling van die bijslag vóór het begin van het schooljaar uitgebreid tot de 18- tot 24 jarigen. Vanaf 2009 ontvangen ook de 0- tot 5-jarigen zo'n jaarlijkse bijslag. Alle kinderen met een recht op kinderbijslag in de maand juli krijgen deze jaarlijkse bijslag die betaald wordt in augustus. Het bedrag van de bijslag verschilt per leeftijdsgroep.

Wat de huidige **bedragen** betreft, zijn deze voor de werknemers terug te vinden op <http://www.rkw.be/famipedia/scalesNL.php> en voor de zelfstandigen op <http://www.rsvz.be/nl/tools/numbers/index.htm>.

Europese regeling en verdragen

Op Europees niveau wordt er een onderscheid gemaakt tussen gezinsbijslag en kinderbijslag. Gezinbijslag wordt gedefinieerd als “alle verstrekkingen en uitkeringen ter tegemoetkoming van de gezinslasten, met uitzondering van voorschotten op onderhoudsbijdragen en de bijzondere uitkeringen bij geboorte en adoptie”.

De kinderbijslag wordt gedefinieerd als “alle verstrekkingen of uitkeringen ter bestrijding van de gezinslasten in het kader van een wettelijke regeling die behoort tot een sociale zekerheidsregeling in een lidstaat”. Het kan dat de nationale benaming niet noodzakelijkerwijs overeenkomt met de Europese definitie.

De **Europese Verordening** nr. 883/2004 van 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de sociale zekerheidsstelsels en de Europese toepassingsverordening nr. 987/2009 van 16 september 2009 regelen de toepassing van voorschriften ingeval van wijziging van bevoegdheid om kinderbijslag toe te kennen. De verordeningen zijn van toepassing wanneer zich één element situeert in een andere lidstaat. De verordeningen trachten zo de voor de sociaal verzekerde ongunstige gevolgen weg te werken die kunnen voortvloeien uit de exclusieve toepassing van de verschillende nationale wetgevingen. De verordeningen zijn van toepassing op alle personen die onderdaan zijn van een lidstaat (alook staatlozen en vluchtelingen die op het grondgebied van een lidstaat verblijven) op wie de socialezekerheidswetgeving van één of meer Lidstaten van toepassing is of geweest is, evenals op hun gezinsleden en nabestaanden. In ieder land treden er 'verbindingsorganen²⁶' op, specifiek voor het luikje gezinsbijslag. Voor België zijn dit RKW (voor de werknemers) en RSVZ (voor de zelfstandigen).

Op basis van eenvormige criteria bepalen de Verordeningen voor een bepaalde situatie, welke de bevoegde lidstaat is. Als er tussen landen op verschillende basis rechten toegekend worden geldt volgend principe: eerst recht op basis van activiteiten, dan op basis van pensioenen en dan op basis van woonplaats. Als er tussen landen op dezelfde basis rechten toegekend worden, geldt volgende volgorde:

1. activiteit:
 - a. woonland
 - b. twee werklanden, derde woonland: het land dat het hoogste bedrag toekent, betaalt; regularisatie tussen de landen
2. pensioen: het woonland, anders het land waarin de betrokkene het langst verzekeringsplichtig geweest is
3. woonplaats: woonplaats van de kinderen

²⁶ De missie van de verbindingsorganen van de lidstaten voor één of meerdere sectoren van de sociale zekerheid is de vragen om inlichtingen of bijstand voor de toepassing van de basisverordening en de toepassingsverordening te beantwoorden.

Eenmaal een lidstaat als bevoegde lidstaat is aangewezen past deze zijn eigen wetgeving toe. Als een persoon in België werkt, maar zijn gezin in een land verblijft waar de **Europese sociale verordeningen** van toepassing zijn²⁷, kan de betrokkene recht hebben op Belgische kinderbijslag (gewone kinderbijslag en sociale toeslag). Voor het kraamgeld en de adoptiepremie zijn er speciale voorwaarden²⁸.

Een werknemer of zelfstandige in België met de nationaliteit van een land waarmee België een **bilaterale overeenkomst** heeft gesloten²⁹, heeft voor zijn kinderen die in dat land verblijven recht op kinderbijslag. De bedragen en de voorwaarden zijn in de overeenkomst bepaald, en verschillen dus van land tot land. Noteer dat men in de regeling van de zelfstandigen niet evenveel verdragen heeft afgesloten als in het werknemersstelsel.

In een land waarmee België geen verdrag inzake sociale zekerheid gesloten heeft, kan de minister van Sociale Zaken een **afwijking** van de regels toestaan en de voorwaarden en het bedrag van de kinderbijslag bepalen³⁰.

Het Belgische kinderbijslagstelsel exporteert dus gezinsbijslagen naar gezinnen in partnerlanden op basis van Europese verdragen en bilaterale overeenkomsten. Deze geëxporteerde gezinsbijslagen bedragen in 2011 voor het werknemersstelsel 1,61% (of € 69.383.865) van de totale uitgekeerde bijslag en 1,41% (of €5.964.541) voor het zelfstandigenstelsel. 98,28% van die geëxporteerde bijslag in het werknemersstelsel gaat naar landen in de Europese Unie³¹. De overige 1,7% is verdeeld over de verschillende landen die een bilaterale overeenkomst ondertekend hebben³².

Overwegingen bij de huidige kinderbijslagregeling

De (historisch gegroeide) 4 regelingen hebben geleid tot een **complex toekenningssysteem** met nood aan:

- **anti-cumulregels** om te voorkomen dat een kind kinderbijslag ontvangt uit verschillende regelingen. Er is wel discussie over de juistheid van de anticumulatiemechanismen: het huidige systematisch dragen van de lasten door de regelingen voor werknemers/de overheidssector ↔ de regeling voor zelfstandigen
- **instrumenten ter voorkoming** van dubbele betalingen: Kadaster = databank bij de RKW voor de werknemers- en overheidsregeling.

De bestaande **complexe architectuur** zorgt er weliswaar voor dat 97,3% van de kinderen kinderbijslag ontvangen, maar toch zijn het evenwicht van het geheel en de interne efficiëntie van de actie van elke regeling afzonderlijk, bedreigd op diverse vlakken:

²⁷ Die landen zijn: Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, het Verenigd Koninkrijk, IJsland, Zweden en Zwitserland.

²⁸ Kraamgeld en adoptiepremie kunnen enkel worden 'geëxporteerd' voor actieve werknemers, d.w.z. dat zij nog onder contract moeten zijn bij hun werkgever op de dag van de geboorte van het kind. Het recht in het woonland wordt afgetrokken van het bedrag dat België kan uitvoeren. Met het Groothertogdom Luxemburg en Frankrijk bestaan er bilaterale akkoorden, die bepalen dat het kraamgeld wordt betaald in het land van verblijf van het kind.

²⁹ momenteel met Marokko, Tunesië, Algerije, Kroatië, Turkije, Montenegro, Servië, Macedonië en Bosnië-Herzegovina, zie http://www.famipedia.be/nl/famidoc/fiche_glossary/content/configuration/glossary/b/bilateral_convention.html)

³⁰ In 2011 ging het om 25 rechthebbenden van vreemde nationaliteit en 308 rechthebbenden van Belgische nationaliteit voor een bedrag van €1.095.399 (bron RKW, 'Kinderen opgevoed buiten het rijk, 2011')

³¹ De belangrijkste landen zijn Frankrijk (69% of 30.501 kinderen), Nederland (13,12% of 5.794 kinderen) en Polen (6,5% of 2.869 kinderen) – bron: RKW, 'Kinderen opgevoed buiten het rijk, 2011'.

³² De belangrijkste landen (voor werknemersstelsel) zijn Marokko (1.444 kinderen - 3,27%) en Turkije (233 kinderen – 0,5%)

- Doordat het recht gekoppeld is aan de arbeidspositie van de rechthebbende, werden er complexe regels uitgewerkt om de overgang tussen stelsels vlot te laten verlopen.
 - ✓ Bij overgang van de regeling voor werknemers naar de regeling voor zelfstandigen is de **trimesterialisering** van toepassing. Het recht op kinderbijslag in het stelsel van de werknemers blijft behouden tot het einde van het lopende kwartaal en tot het einde van het volgende kwartaal indien het voorrangrecht in de werknemersregeling nog bestaat in de “referentiemaand”. Uitzonderingen hierop zijn:
 - verandering in de gezinssituatie: uitwerking vanaf de eerste dag van de volgende maand;
 - overgang naar een gezinslid zonder beroepsactiviteit dat een activiteit als zelfstandige aanvat: uitwerking vanaf de eerste dag van het lopende kwartaal;
 - toekenning van een hoger bedrag in de regeling voor zelfstandigen: uitwerking vanaf de eerste dag van de volgende maand.
 - ✓ Bij overgang van de regeling voor zelfstandigen naar de regeling voor werknemers daarentegen, gaat het recht op kinderbijslag in het stelsel van de werknemers in vanaf de eerste dag van deze maand zelf, indien wordt voldaan aan de voorwaarden van art. 59 KBW (minstens halftijdse tewerkstelling). Uitzondering: einde van het recht op verhoogde wezenbijslag of verhoogde kinderbijslag voor invaliden heeft uitwerking vanaf de eerste dag van de volgende maand.

De bestaande **samenloopregeling** (art.60 KBW) beoogt steeds de toekenning van het hoogste bedrag (meestal werknemersstelsel boven zelfstandigenstelsel) wat in principe in het voordeel van het kind is. Dit leidt o.a. wel tot situaties waar kinderen uit 1 gezin rechtgevend zijn in verschillende stelsels. Als bijvoorbeeld bij de geboorte van het eerste kind de vader zelfstandige is en moeder werkzoekende schoolverlater (niet-vergoede werkzoekende), wordt het recht geopend in het stelsel van de zelfstandigen. Als 2 jaar later een tweede kind geboren wordt en de moeder nu vergoede werkloze is, wordt het recht voor het 2^e kind geopend in het stelsel van de werknemers, omdat voor dat kind nog geen effectief recht bestond in het stelsel van de zelfstandigen (Quo Vadis kinderbijslag, pg25).

Het geheel van regelingen (basisbijslag + sociale toeslag + eenoudertoeslag + leeftijdstoeslag + toeslag voor kinderen met een aandoening) in de verschillende rangen en voor wezen, leidt tot meer dan 60 combinaties van bedragen voor een rechtgevend kind en meer dan 700 combinaties van bedragen voor een rechtgevend kind met een handicap. Er is een factor 10 verschil tussen de minimale bijdrage en de maximale bijdrage³³.

In de zelfstandigenregeling wordt de kinderbijslag principieel uitbetaald aan de zelfstandige (= meestal de vader), terwijl in de werknemersregeling de kinderbijslag aan de moeder uitbetaald wordt, omdat geacht wordt dat de moeder de kinderen opvoedt. In geval van co-ouderschap is de huidige regeling om de kinderbijslag uit te betalen aan de moeder, met de mogelijkheid voor de vader om de kinderbijslag aan te vragen wanneer het kind/de kinderen bij hem gedomicilieerd is/zijn.

³³ Bron: RKW, Situatie van de kinderbijslag / FCUD aan de vooravond van de splitsing, presentatie – SAR WGG, 28 januari 2013

Bijkomende informatie bij de aandachtspunten

Organisatorisch:

- De 4 stelsels kennen niet alleen hun eigen administratie en financiering, maar soms ook verschillende modaliteiten qua bedragen en voorwaarden. Hierdoor is het beheer van kinderbijslagdossiers niet eenvoudig en is er kennis en ervaring vereist. Het duurt gemiddeld 1 jaar voor nieuw aangeworven dossierbeheerders min of meer zelfstandig kunnen werken. Deze complexiteit zorgt ook voor een hoge kost van het kinderbijslagstelsel³⁴.
- Door de historisch gegroeide structuur met kinderbijslagfondsen, sociale verzekeringsfondsen en rijksdiensten wordt er extra tijd en energie gestoken in het informeren en controleren. Ook wordt er steeds gestreefd om de hoogste uitkeringen te berekenen, wat voor de coördinatie van de gezinsbijslagen vaak met praktische moeilijkheden gepaard gaan. Het bepalen van de (feitelijke) gezinstoestand bijvoorbeeld omvat een groot deel van de tijdsbesteding in een kinderbijslagdossier, dat de kosten dus doet oplopen. Daarenboven zijn de toegepaste oplossingen vaak variabel en veranderen soms van instelling tot instelling.
- Door complexiteit van het systeem (en link met arbeidsstatuut, rangorde,..) is er een grote kans op fraude, waardoor sociale controle nodig is. De controles zijn gericht op doelgroepen, in hoofdzaak gezinnen die sociale toeslagen ontvangen, zoals bijvoorbeeld eenoudergezinnen, gezinnen met vervangingsinkomens, gezinnen die gewaarborgde gezinsbijslag of wezenbijslag krijgen, en zo meer.
- In geval van omvangrijke beweging in het beheer van de dossiers (wijziging van rechthebbenden, regularisatie,...) moet alvast budgettaire rekening worden gehouden met een meerkost in de organisatie van uitwisselingsstromen van gegevens via de Kruispuntbank van sociale zekerheid, de RKW en het RSVZ en de nodige aanpassingen aan de softwarepakketten van de socialeverzekeringsfondsen voor zelfstandigen inzake verwerking van de stromen en aanpassingen van de programma's.
- Indien de kinderbijslagfondsen na de splitsing van de kinderbijslag - al dan niet met een overgangsperiode - geen rol meer zouden spelen, zouden ze hun enig maatschappelijk doel verliezen, met name de uitbetaling van kinderbijslag aan werknemersgezinnen (is bij de sociale verzekeringsfondsen alleen het geval voor de dienst kinderbijslagen binnen het fonds). De sociale passiva van alle fondsen worden op €99.545.675 geraamd, waarvan €5.971.638 gedekt wordt door provisies voor vakantiegeld. Het beschikbare deel (€38.786.578) van de administratieve reserve van de kinderbijslagfondsen op 31 december 2010 volstaat niet om de sociale passiva te dekken in geval van een eventuele ontbinding. De vraag is wie zal opdraaien voor de sociale passiva en eventuele outplacementmaatregelen voor het kinderbijslagpersoneel.
- Het is onduidelijk hoe de werkingskosten en uitbetaalde gezinsbijslagen van overheidsinstellingen die zelf de gezinsuitslagen voor hun personeel verzameld zullen worden.
- Sommige stakeholders stellen de rechter en partij rol van RKW in vraag. RKW betaalt enerzijds zelf gezinsbijslag uit (en fungeert dus als 'kinderbijslagfonds') en controleert anderzijds de kinderbijslagfondsen. RKW wordt echter niet zelf gecontroleerd op het uitbetalen van de gezinsbijslagen.

Beleidsmatig:

- Het huidige kinderbijslagsysteem is nog gebaseerd op het traditioneel mannelijke kostwinnersmodel, want de vader is in principe de rechthebbende voor de kinderbijslag.

³⁴ Van Lancker Wim (2012), *Als de kinderbijslag komt. Gedachten over de toekomstige Vlaamse kinderbijslag*, De Gids op Maatschappelijk Gebied.

Dit impliceert dat als de man werkloos en het inkomen laag is, het kind in aanmerking komt voor sociale toeslag. Er zijn echter regels ingevoerd waardoor rechthebbende kan wijzigen als het in het voordeel is van het kind. Dit is administratief een omweg.

- De bedragen van de kinderbijslag zijn sinds de jaren '80 – ondanks indexering – niet meer aangepast aan de stijgende welvaart, waardoor het stelsel niet langer doelmatig is. Zeker het bedrag voor het eerste kind is zodanig geërodeerd dat het nauwelijks nog relevant is om de kosten voor dat kind te helpen dragen. Daarenboven zullen de overgedragen middelen enkel evolueren o.b.v. aandeel 0-18-jarigen en consumptie-index, en niet evolueren met de stijging van het BBP, noch gekoppeld aan de evolutie van het aandeel gezinnen dat nu recht heeft op verhoogde bedragen. Hierdoor zullen de gemeenschappen in toenemende mate zelf een deel van de kosten voor de gezinsbijslagen moeten voorzien.
- Zeer complexe structuur van de kinderbijslagen in de professionele regelingen:
 - ✓ Rechtgevend kind = >60 mogelijke combinaties van bedragen
 - ✓ Gehandicapt rechtgevend kind = >700 mogelijke combinaties van bedragen
- De verschillen in uitbetaling op basis van de rangorde leiden tot een zware administratieve belasting, zijn een mogelijke factor tot wangebruik en kunnen aanleiding geven tot ongelijkheid (België werd voor specifieke gezinssituaties al veroordeeld door het Grondwettelijk Hof en vergt bijsturingen³⁵). De hamvraag is of het afschaffen van de rangorde niet indruist tegen de standstill-verplichting en andere rechtspraak van het Grondwettelijk Hof.
- Door complexe regeling en verschillende stelsels ontstaan er op het eerste zicht **discriminaties**:
 - ✓ De basisschaal van de gewaarborgde gezinsbijslag is de verhoogde schaal 42bis. Deze schaal wordt in de werknemersregeling enkel toegekend aan sommige werklozen, gepensioneerden en eenoudergezinnen. Werknemersgezinnen met een laag inkomen kunnen die schaal 42bis niet bekomen, juist omdat ze wel werken → De overgang van de regeling van werknemers, residuaire rechten, naar de residuaire regeling van gewaarborgde gezinsbijslag en omgekeerd leidt tot wijziging van de verschuldigde bedragen en leidt dus soms tot financieel verlies.
 - ✓ Bij gelijkverdeelde huisvesting van een kind bij beide ouders die gescheiden zijn maar samen het ouderlijk gezag uitoefenen, wordt één van de ouders als bijslagtrekkende aangewezen (in principe de moeder). Daaruit volgt dat de ouder die geen bijslagtrekkende is voor de kinderen uit zijn eerste relatie, en in zijn nieuw samengesteld gezin een kind samen met zijn nieuwe partner heeft, kinderbijslag van rang 1 ontvangt.
 - ✓ Wanneer een student hoger onderwijs zijn studies in de loop van het academiejaar wegens ziekte stopzet of vermindert onder de norm van 27 studiepunten, verliest hij zijn recht op kinderbijslag. Indien de ziekte voortduurt en de student zich ook het volgende academiejaar niet kan inschrijven is hij niet langer rechtgevend op kinderbijslag. Bij de zieke werkende schoolverlater blijft het recht op kinderbijslag wel, zolang het kind niet beschikbaar is voor de arbeidsmarkt.
 - ✓ Een moeder die er alleen voorstaat voor de kinderen omdat haar man gestorven is, ontvangt – zolang ze alleenstaande is - een wezenbijslag (ongeacht haar inkomen) voor haar kinderen (bedrag per kind is hoger dan gewone kinderbijslag voor een derde kind), terwijl een alleenstaande moeder pas een eenoudertoeslag ontvangt als haar inkomen een bepaalde drempel niet overstijgt. Deze toeslag samen met de gewone kinderbijslag is daarenboven veel lager dan de wezenbijslag³⁶. Daarenboven hebben zowel de wezenbijslag als de eenoudertoeslag een

³⁵ Een arrest van het Grondwettelijk Hof van 21 februari 2008 stelt dat voor ouders die hun kinderen gelijk verdeeld huisvesten ook de lasten van die kinderen gelijk verdeeld zijn en dus moet de wet rekening houden met de last die elk van beide ouders draagt voor de huisvesting en de opvoeding van de kinderen uit een eerste relatie om de rang te bepalen van de kinderen uit een tweede relatie.

³⁶ Voor de recentste bedragen zie: http://www.rkw.be/_famipedia/scalesNL.php

maatschappelijk pervers effect: het belemmert het aangaan van standvastige relaties in een officieel samenwonen.

- ✓ De huidige eenoudertoeslag op de kinderbijslag is niet van toepassing op tweeoudergezinnen die eenzelfde laag inkomen hebben.
- ✓ Wanneer de ouder het derde van de kinderbijslag ontvangt voor een geplaatst kind, wordt er met dit kind rekening gehouden voor de rangbepaling. Geplaatste kinderen voor wie het één derde op een spaarrekening wordt gestort, worden niet meegeteld bij de groepering van kinderen rond de bijslagtrekkende.
- Gebrek aan coherentie in het begrip rang van de kinderen, in die mate dat deze aanleiding geven tot hogere bedragen in de gewone kinderbijslag, maar tot lagere bedragen in de sociale supplementen en de éénouderbijslag en geneutraliseerd zijn voor de wezenbijslagen. Er is daarentegen wel coherentie op het niveau van de getotaliseerde kinderbijslag per kind (basisbijslag + toeslag), want deze gaat altijd in stijgende lijn.
- Het stelsel van de gewaarborgde gezinsbijslag vergt een onderzoek naar de bestaansmiddelen (die een bepaald grensbedrag niet mogen overschrijden) en – omwille van zijn residuair karakter - een onderzoek naar een mogelijk recht in een ander stelsel. Deze onderzoeken zijn op administratief vlak zeer complex en in vele gevallen gebaseerd op weinig of niet gekwalificeerde gegevens, waardoor ze zeer foutgevoelig zijn.

Europees/internationaal

- Op **internationaal** vlak blijft het recht verbonden aan socioprofessionele situaties vastgesteld in België. Indien rechten gebonden zijn aan de woonplaats, komt het woonplaatsbeginsel onvermijdelijk in conflict met het werkplaatsbeginsel dat nu het geheel van de toekenningsregels binnen de sociale zekerheid regelt en ook gehanteerd wordt in de Europese regelgeving.

Exporteren van kinderbijslag: omwille van Europese regelgeving moet België kinderbijslag uitbetalen aan gezinnen waarvan de vader in België werkt en de moeder niet werkt en met de kinderen in een ander Europees land verblijft. Hier worden er extra controles uitgevoerd om na te gaan of de vader effectief werkt (als ingeschreven als zelfstandige).

Bijkomende informatie bij de te onderzoeken opties

Overzicht van de huidige rationale omtrent de kinderbijslag

Momenteel zijn de gezinsbijslagen toegekend op basis van het socioprofessioneel statuut van de rechthebbende en een aanvullend stelsel, de gewaarborgde gezinsbijslag. Er zijn tal van bijkomende regelingen die rekening houden met kindkenmerken (vb. kinderen met een beperking) en contextgebonden elementen (vb. het gezin waarin kinderen opgroeien). De verschillen in de basiskinderbijslag worden weggewerkt door gelijkschakeling over de verschillende stelsels, die een a priori vormen voor de overdracht. Momenteel zijn er per rechtgevend kind meer dan 60 mogelijke combinaties van bedragen. Voor een rechtgevend met een beperking zijn er meer dan 700 mogelijke combinaties van bedragen.

Het denken over gezinsbijslagen gaat zowel in op de grondslagen van de zogenaamde “horizontale solidariteit”, die van de gezinsbijslagen een universeel recht maakt als op de grondslagen van een “verticale solidariteit” die ervoor zorgt dat er een proportionaliteit bestaat in hetgeen een gezin ontvangt.

Horizontale solidariteit:

Doorheen de jaren van welvaartsgroei en “deproletarisatie van de arbeiders” kwam het gewicht meer te liggen op het verdelen van de lasten van het opvoeden van kinderen over de hele bevolking via de uitbetaling van gezinsbijslag, en wordt dus welvaartsverlies omwille van het hebben van kinderen zo veel mogelijk vermeden (= horizontale solidariteit). In functie van de vergrijzende samenleving kan hier nog een intergenerationeel argument aan worden toegevoegd³⁷. Gezinnen met kinderen dragen immers twee keer bij: eenmaal voor de pensioenen van de huidige generatie gepensioneerd, en eenmaal voor de investering in hun kinderen die later ook voor de vergrijzingskost zullen moeten instaan. Dit is de logica achter de zogenaamde horizontale herverdeling van kindarme gezinnen naar kindrijke gezinnen middels universele bijslagen die voor elk kind gelijk zijn, ongeacht het inkomen – laag of hoog - van het gezin waar het kind opgevoed wordt.

Verticale solidariteit:

Bij deze argumentatie is de rationale “armoedebestrijding”, door middel van selectieve hogere bijslagen voor sociale uitkeringstrekkers, eenoudergezinnen, en bij uitstek, door middel van de gewaarborgde gezinsbijslagen (= verticale solidariteit) meer recent bijgekomen. Voor gezinnen die met een laag inkomen moeten rondkomen is de kost van kinderen proportioneel zwaarder om te dragen. Omdat kinderen niet zelf kunnen kiezen in welk gezin ze geboren worden, is het een kwestie van rechtvaardigheid om meer te investeren in de gezinnen die het moeilijker hebben om de kinderkosten te dragen. De doelstelling van armoedebestrijding wordt verwezenlijkt door de zogenaamde verticale herverdeling, van hoge naar lage inkomensgezinnen. Recent onderzoek wijst wel uit dat België op het vlak van kinderarmoede verworpen is van een “best practice” in de jaren '80 van de vorige eeuw, tot een middenmotor vandaag. Deze cijfers tonen een sterke regionale gradiënt: terwijl het kinderarmoederisico in Vlaanderen in de periode 2005-2009 stabiel gebleven is tussen 10 en 11 %, is datzelfde risico in Wallonië gestegen van 19 % tot 24 %. De huidige sociale toeslagen komen wel terecht bij gezinnen die een groot risico lopen om in armoede te leven: 60 % van de gezinnen met kinderen die recht hebben op sociale toeslagen leven in bestaansonzekerheid. Niettegenstaande is de impact van de sociale toeslagen op het armoederisico niet groot: de armoede neemt af met slechts 4,4 %. Het gewicht van de selectiviteit in het Belgische stelsel is, blijkens deze cijfers, beperkt.

Er is bij de bevraagde stakeholders een sterke overeenkomst om naar de toekomst te streven dat gezinsbijslagen doelmatiger (compenseren voor de kosten van de kinderen) en

³⁷ Cantillon en Goedemé (2006), “75 jaar kinderbijslag”, in: Tijdschrift voor Sociale Zekerheid

rechtvaardiger (meer compenseren voor kinderen in gezinnen met minder middelen) zouden zijn door hervormingen door te voeren in de verhouding tussen (universele) basisbijslagen en (selectievere) toeslagen, door de leeftijdsbijslagen te herbekijken en door de rangorde te bekijken (zie optie D). Deze vraag vertrekt vanuit de overtuiging dat een ideaal kinderbijslagstelsel een goede balans bevat tussen horizontale en verticale solidariteit om zowel doelmatig als rechtvaardig te kunnen zijn.

Bijkomende informatie bij de beschrijving van de nuloptie

Doelstelling

Zonder geboorten geen rechtgevende kinderen en geen kinderbijslag. Het idee achter de gezinsbijslagen is dat een kind in een gezin extra kosten meebrengt. De visie - van in het begin van ontstaan kinderbijslag - is dat de progressiviteit van de toegekende bedragen (rangorde) verantwoord is doordat de lasten voor de gezinnen toenemen naarmate ze meer kinderen hebben.

De (oorspronkelijke) doelstellingen van de gezinsbijslagen zijn:

- Geboortecijfer doen stijgen door meer kinderbijslag (progressief systeem) te geven voor een volgend kind (op basis van rangorde);
- Aanvulling op het loon volgens de gezinslast: historische doelstelling met het oog op het verbeteren van de situatie van gezinnen met kinderen bij totstandkoming van de kinderbijslag;
- Gedeeltelijke compensatie voor opvoedingskosten van kinderen om ervoor te zorgen dat gezinnen met kinderen een levensstandaard kan worden gegarandeerd die vergelijkbaar is met die van gezinnen zonder kinderen (= horizontale inkomensverdeling tussen gezinnen met en zonder kinderen);
- Armoede bestrijden of voorkomen door het toekennen van kinderbijslag. Vanaf jaren '70 werd er meer ingezet op selectief hogere bijslagen voor sociale uitkeringsgerechtigden, eenoudergezinnen en door gewaarborgde gezinsbijslagen (= verticale inkomensherverdeling).

Achter de kinderbijslag gaan, van bij het prille begin, zeer diverse motivaties en doelstellingen schuil: het tekortschieten in de jaren twintig en dertig van de arbeiderslonen als enig gezinsinkomen, de armoede en sociale onrust die daarvan het gevolg was; de bezorgdheid voor de geboorteafname tijdens het interbellum en de nood aan een fitte beroepsbevolking in de concurrentiële omgeving op het einde van de 19e en het begin van de 20ste eeuw³⁸. In het actuele Belgische kinderbijslagstelsel staan zowel de horizontale (van kindarme naar kindrijke gezinnen) als de verticale (van hoge naar lage inkomens) herverdeling centraal. Maar het gewicht van de horizontale verdeling is tot op vandaag veel groter gebleven dan dat van de verticale verdeling en de armoedebestrijding (Cantillon en Goedemé³⁹). Niettemin zouden bij het schrappen van de kinderbijslag, 10,85 % meer rechtgevende kinderen onder de armoedegrens terechtkomen (RKW)⁴⁰.

We stoten hier volgens Cantillon en Goedemé op één van de grote paradoxen van het sociaal beleid in het algemeen en van de kinderbijslag in het bijzonder. Sociale herverdeling die gestoeld is op een 'rechten'-discours – i.c. het recht van het kind – en derhalve een universele architectuur kent – **universele kinderbijslagen voor rijk en arm – blijken zeer performant te zijn in armoedebestrijding**, hoewel dat niet hun eerste doelstelling is. Dit heeft veel te maken met legitimiteit, 'political support' en ook met het probleem van werkloosheidsvallen: selectieve systemen die minder gedragen worden door brede lagen van de bevolking en die bovendien structurele afhankelijkheidsvallen genereren, stranden meestal op een veel lager beschermingsniveau dan universele systemen die voordelen opleveren voor de ganse bevolking. Cantillon en Goedemé waarschuwen wel om het **belang van selectieve bijsturingen** binnen de universele architectuur van het stelsel niet te

³⁸ Cantillon ea (2012), 'Kinderbijslagen en armoede: kan de 6e staatshervorming het immobilisme doorbreken?' CSB

³⁹ Cantillon en Goedemé (2006), '75 jaar kinderbijslag', in Tijdschrift voor Sociale Zekerheid

⁴⁰ Dit cijfer verbergt echter een sterke regionale gradiënt: terwijl het kinderarmoederisico in Vlaanderen in de periode 2005-2009 stabiel is gebleven tussen 10 en 11%, is datzelfde risico in Wallonië gestegen van 19,2 tot 24,2% (bron: Cantillon ea (2012), 'Kinderbijslagen en armoede: kan de 6^e staatshervorming het immobilisme doorbreken?' CSB)

onderschatten. Er is volgens hen ongetwijfeld nog ruimte om deze bijsturingen te **verfijnen en te versterken**.

De automatische koppeling van de uitkeringen aan de stijging van de prijzen (index) heeft ervoor gezorgd dat de kinderbijslagen in belangrijke mate de gemiddelde prijsstijgingen hebben gevolgd, en dus **koopkrachtvast** waren (Cantillon ea, 2012,pg14). De automatische indexkoppeling van de uitkeringen volstond echter **niet** om de uitkeringen ook **welvaartsvast** te maken en zodoende eenzelfde mate van horizontale solidariteit tussen kindarme en kindrijke gezinnen aan te houden.

Doelgroep

- Gezinnen met kinderen van 0 t.e.m. 18 jaar op voorwaarde dat één van de ouders o.b.v. socioprofessioneel statuut een recht kan openen op kinderbijslag (= afgeleid recht). Ofwel is er een volwaardig recht op kinderbijslag in het werknemers-, zelfstandigen- of overheidsstelsel, ofwel kan er een residuair recht in de werknemersregeling of gewaarborgde gezinsbijslag geopend worden. De kinderbijslag wordt onvoorwaardelijk toegekend tot 31 augustus van het jaar waarin het kind 18 jaar wordt. Kinderen met een aandoening kunnen een toeslag op de kinderbijslag krijgen tot hun 21ste.
- Ook 18-25 jarigen hebben nog recht op kinderbijslag op voorwaarde dat ze nog studeren (ten minste ingeschreven zijn voor 27 studiepunten – tijdens thesisjaar geen recht op kinderbijslag⁴¹), of na de studie, ingeschreven zijn als werkzoekende, in de wachttijd voor werkloosheidsuitkering. In de praktijk betekent dit dat de kinderbijslag kan worden toegekend zolang het kind niet beschikbaar is voor de arbeidsmarkt.
- Bereik (2011 - gegevens RKW)
 - ✓ **Werknemersregeling**⁴²: 74,02% van de kinderen = 1.998.826 kinderen
 - ✓ **Overheidsregeling**⁴³: 17,81% kinderen = 481.042 kinderen (toegekend door RSZPPO⁴⁴, RKW, CDVU⁴⁵ of autonome overheidsinstellingen die zelf kinderbijslag uitbetalen);
 - ✓ **Zelfstandigenregeling**⁴⁶: 7,5% of 202.439 kinderen;
 - ✓ Regeling **gewaarborgde gezinsbijslag**: 0,66% of 17.929 kinderen.

Betrokken voorzieningen en organisaties in de uitvoering

- **Stelsel werknemers**: RKW, 14 vrije kinderbijslagfondsen, 2 bijzondere kinderbijslagfondsen (scheepvaart + havenbedrijf) en overheidsinstellingen
- **Stelsel zelfstandigen**: RSVZ, 11 sociale verzekeringsfondsen + 1 nationale hulpkas
- **Stelsel ambtenaren**: RSZPPO, RKW en overheidsinstellingen
- **Stelsel gewaarborgde gezinsbijslag**: RKW

Koepelorganisatie/belangenvertegenwoordiging

- Kinderbijslagfondsen, werknemers- en werkgeversorganisaties
- Medebeheer voor het werknemersstelsel via het beheerscomité van de RKW waarin zowel de werkgeversorganisaties, de werknemersorganisaties als andere gezinsorganisaties vertegenwoordigd zijn, voor het zelfstandigenstelsel via het algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen en voor (deel van) het overheidsstelsel via het Beheerscomité van RSZPPO.

⁴¹ ⇔ bij toekenning studietoelagen wordt ook norm van 27 studiepunten gehanteerd, behalve in het diplomajaar

⁴² Bijkomende cijfers binnen het werknemersstelsel (juni 2011):

http://www.socialsecurity.fgov.be/docs/nl/publicaties/vademecum/2013/II_C_4StatNI_VMed2013.pdf

⁴³ Bijkomende cijfers voor overheidsstelsel (juni 2011):

http://www.socialsecurity.fgov.be/docs/nl/publicaties/vademecum/2013/VII_D_PublicNI_VMed2013.pdf

⁴⁴ RSZPPO: Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten

⁴⁵ CDVU: Centrale Dienst der Vaste Uitgaven – www.kinderbijslag.fgov.be

⁴⁶ Meer gedetailleerde cijfers zelfstandigenstelsel (juni 2011) zijn te vinden op

http://www.socialsecurity.fgov.be/docs/nl/publicaties/vademecum/2013/III_C_4StatNI_VMed2013.pdf

Financieringsmechanismen

- **Stelsel werknemers:** globale bijdrage waarvan 7% werkgeversbijdrage RSZ voor kinderbijslag. Indien dit niet voldoende is, worden er bijkomende middelen voorzien uit algemeen beheer. Daarenboven zijn er contractuele werknemers waarvoor geen werkgeversbijdrage betaald wordt, maar die toch ten laste van het stelsel van de werknemers vallen. Het gaat om tijdelijke leerkrachten (voor 4e kwartaal), werkloze tijdelijke leerkrachten, contractueel personeel scholengroepen (4e kwartaal), geco's, andere werkende contractuelen met bijdragevermindering, werkloze contractuelen en onthaalouders aangesloten bij een dienst voor opvanggezinnen in de privé sector.
 - ✓ Intern RKW: 180 budgetten => cliënten waarvoor RKW de kinderbijslag uitbetaalt, hebben allemaal een apart budget (bv VDAB, leerkrachten,...). Voor statutaire en contractuele leerkrachten gaat het om 2 verschillende budgetten, dus 2 verschillende financieringsstromen.
 - **Stelsel overheid:** De kinderbijslag betaald door RSZPPO wordt gefinancierd met een werkgeversbijdrage van 5,25% op de bezoldiging van de (contractuele en statutaire) werknemers van de sector, behalve voor rechthebbenden die tewerkgesteld zijn ingevolge artikel 60, § 7 (hiervoor wordt geen patronale socialezekerheidsbijdrage betaald)) en onthaalouders aangesloten bij een dienst voor opvanggezinnen in de openbare sector. Overheidsinstellingen betalen een werkgeversbijdrage van 7% voor hun contractuele werknemers. Overheidsinstellingen die de gezinsbijslag van hun statutaire ambtenaren door het RKW laten uitbetalen, moeten op deze loonmassa geen bijdrage betalen (wel administratiekost van 1,35%) en schrijven het budget van de kinderbijslag in het budget van de instelling in.
- Overheidsinstellingen die de gezinsbijslag zelf uitbetalen doen dit op hun eigen werkingskosten. De NMBS daarentegen, die als werkgever aangesloten is bij de RKW, is bevoegd om zelf de kinderbijslag te betalen aan haar actieve werknemers en krijgt hiervoor een toelage voor haar administratiekosten⁴⁷.
- **Stelsel zelfstandigen:** degressief geplafondeerde bijdrage volgens inkomen: minimum kwartaalbijdrage voor zelfstandigen in hoofdberoep bedraagt 723 euro en de maximale kwartaalbijdrage 4.072 euro. Voor uitbetaling van de kinderbijslag moet sinds 1 juli 2008 niet meer nagegaan worden of de sociale bijdragen voor de refertekwartalen betaald zijn.

Begroting

Uitgaven gezinsbijslagen:

Uitgaven per stelsel voor heel België(2011)		
	Kinderen	Bedragen
Werknemersstelsel	1.998.826	€ 4.309.657.548
Gewaarborgde gezinsbijslag (globaal beheer)	17.929	€ 50.643.364
Stelsel overheid	481.042	€ 1.015.950.121
<i>waarvan RSZPPO</i>		€ 452.271.282
<i>RKW derden</i>		€ 380.754.291
<i>autonome instellingen</i>		€ 182.924.548
Stelsel zelfstandigen	202.439	€ 420.985.206
TOTAAL	2.700.236	€ 5.797.236.239

- Voor het Vlaams Gewest werd er in 2011 €3.139.734.863 gezinsbijslagen toegekend aan 1.509.230 kinderen.

⁴⁷ In 2011 kreeg de NMBS een toelage van €580.865,72 voor haar administratiekosten (RKW, jaarverslag 2011)

- 2010: € 5.582.570.170, waarvan € 3.038.526.828 toegekend in het Vlaams Gewest (€ 2.516.647.917 voor 0-17-jarigen en € 521.878.911 voor +18-jarigen)

Werkingskosten betaalcircuit:

Werkingskosten betaalcircuit	
	Bedrag
RKW (2013)	€ 81.100.00
<i>Personeelskost RKW</i>	€ 54.481.000
<i>Personeelskost uitbetaling derden</i>	€ 2.728.000
<i>Werkingskosten</i>	€ 12.643.000
<i>Informaticakosten</i>	€ 8.563.000
<i>Investeringskost</i>	€ 2.191.000
<i>Waaronder voor onroerend goed</i>	€ 516.000
Administratiekosten kinderbijslagkassen	€ 99.700.000
<i>waaronder responsabiliserings- enveloppe</i>	€ 13.050.000
RSZPPO (2012)	€ 14.023.000
RSVZ (nationale hulpkas) 2012	€ 657.357
Federale instellingen	€ 3.045.000
TOTAAL	€ 198.525.357

De regelgeving is terug te vinden op www.famipedia.be voor het werknemers- en overheidsstelsel en gewaarborgde gezinsbijslag en op http://www.rsvz.be/nl/tools/publications/law_digital/familyallowance/index.htm voor het zelfstandigenstelsel.

BIJLAGE BIJ HOOFDSTUK 2. FONDS VOOR COLLECTIEVE UITRUSTINGEN EN DIENSTEN (FCUD)

Bijkomende informatie bij de huidige bevoegdheidsverdeling

Het FCUD werd ingesteld bij de wet van 20 juli 1971 tot wijziging van de samengeordende wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders, vervangen bij de programmawet van 24 december 2002.

De Programmawet van 24 december 2002 (art. 83 – 84) heeft de opdracht van het FCUD gericht op de volgende vier specifieke vormen van kinderopvang:

- de buitenschoolse opvang van werknemerskinderen van 2,5 tot 12 jaar, gedurende de schoolvakanties, vóór en na de school en op woensdagnamiddag;
- de opvang van werknemerskinderen van 0 tot 12 jaar die te ziek zijn om naar hun gebruikelijke opvang te gaan;
- de flexibele opvang van werknemerskinderen van 0 tot 12 jaar, buiten de normale openingstijden van de instelling (voor 7 uur 's morgens of na 18 uur 's avonds);
- de urgentieopvang van werknemerskinderen van 0 tot 3 jaar. Dat is de opvang in specifieke omstandigheden waarbij de ouders een werkaanbieding hebben, een beroepsopleiding volgen bij een erkende instelling of hun herintrede doen in het beroepsleven (voor een periode van maximaal 6 maanden).

De uitvoering van de opdrachten wordt geregeld door:

- Het Koninklijk besluit van 19 augustus 1997 tot vaststelling van de wijze waarop het Fonds voor collectieve uitrustingen en diensten de opbrengst van de ontvangen bijdragen toewijst aan de toekenning van subsidies voor projecten voor de opvang van kinderen van 2,5 tot 12 jaar en sommige projecten voor de opvang van kinderen van 0 tot 3 jaar
- Het Bijzonder reglement van 2 september 1997 betreffende het koninklijk besluit van 19 augustus tot vaststelling van de wijze waarop het Fonds voor Collectieve Uitrustingen en Diensten de opbrengst van de ontvangen bijdragen toewijst aan de toekenning van subsidies voor projecten voor de opvang van kinderen van 2,5 tot 12 jaar en sommige projecten voor de opvang van kinderen van 0 tot 3 jaar.

Arrest nr. 104/2004 van het Arbitragehof (nu het Grondwettelijk Hof) van 16 juni 2004 na de door de Vlaamse Regering ingediende aanvraag tot vernietiging van artikelen 83 en 84 van de programmawet van 24 december 2002. Artikel 83 vervangt artikel 107 van de samengeordende wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders.

In haar arrest stelt het Arbitragehof dat de term "diensten" – zoals vermeld in artikel 107 van de samengeordende wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders – in het Nederlands voor meerdere interpretaties in het Nederlands vatbaar is.

Indien het begrip "diensten" wordt opgevat in die zin dat het FCUD wordt gemachtigd om rechtstreeks aan "diensten" (= voorzieningen) subsidies te verstrekken, zou de bepaling volgens het Hof niet verenigbaar zijn met de bevoegdheidsverdelende bepalingen (van de Grondwet).

Indien datzelfde begrip "diensten" wordt opgevat in die zin dat aanvullende kinderbijslag wordt uitbetaald ten behoeve van de rechthebbenden op kinderbijslag voor werknemers als tegemoetkoming in de opvangkosten voor kinderen, moet het echter wel worden beschouwd als sociale zekerheidsprestatie die tot de Federale bevoegdheid behoort.

Het Hof oordeelt dat als het begrip op de tweede manier geïnterpreteerd wordt, er geen bevoegdheidsoverschrijding is.

Het Arbitragehof aanvaardt met haar arrest dat de sociale zekerheidsprestatie ook aan derden (vb. voorzieningen) kan uitbetaald worden op voorwaarde dat het een individueel bedrag blijft (vb. forfaitair bedrag per kind en per dag) als tegemoetkoming in de opvangkosten voor de kinderen die er recht op hebben. Dit veronderstelt een aanpassing van het subsidiëeringsmechanisme bij FCUD.

De federale wetgever heeft bij wet van 21 april 2007 de regeling betreffende het FCUD gewijzigd, met de bedoeling de regeling meer in overeenstemming te brengen met de bevoegdheidsrechtelijke vereisten zoals geformuleerd door het Grondwettelijk Hof. Uit de memorie van toelichting bij deze wet blijkt de bedoeling van de wetgever om de tegemoetkoming van het FCUD niet meer te verbinden aan de opvangvoorzieningen, en een recht toe te kennen aan het kind. Het Fonds komt aldus tussen in de financiering van de kosten voor de opvang van ieder op kinderbijslag rechtgevend kind bij welbepaalde opvangdiensten. Om de criteria te bepalen waaraan de structuren moeten beantwoorden, moet, aldus artikel 107 in zijn nieuwe lezing, een samenwerkingsakkoord worden gesloten tussen de federale staat en de bevoegde deelgebieden.

Doelgroep en bereik van het FCUD

In het referentiejaar 2011 werden er door het FCUD 367 projecten ondersteund. 60,5 % van de projecten (m.n. 230 projecten: 222 opvangprojecten en 8 regionale promotoren) situeren zich in Vlaanderen (incl. het tweetalig gebied Brussel hoofdstad).

Ruim 1/3de van de Vlaamse projecten wordt beheerd door vzw's, de resterende 2/3de wordt beheerd door de lokale besturen (OCMW, gemeente- of provinciebestuur).

De 222 opvangprojecten zijn als volgt verdeeld over de verschillende opvangvormen:

- 167 projecten (72,%) buitenschoolse opvang;
- 33 projecten voor opvang van zieke kinderen (14%),
- 3 projecten voor flexibele opvang (1,3%);
- 4 projecten voor urgentieopvang (1,4%);
- 15 geïntegreerde projecten (6,5%).

De geïntegreerde projecten combineren buitenschoolse opvang en/of opvang zieke kinderen en/of flexibele opvang en/of urgente opvang.

Tabel 2 geeft een overzicht van het gemiddeld aantal werknemerskinderen dat per dag werd opgevangen in 2011 (referentiejaar 2010). Het aantal opgevangen kinderen is het grootst in de buitenschoolse opvang en de opvang voor zieke kinderen. Van de werknemerskinderen die in de buitenschoolse opvang werden opgevangen komt ongeveer drie kwart uit Vlaanderen en het tweetalig gebied Brussel hoofdstad. Voor de kinderen die opgevangen worden wegens ziekte is dit ongeveer 2/3de. Voor de flexibele en de urgente opvang liggen de verhoudingen omgekeerd. Het aantal opgevangen kinderen is hier echter beperkt.

Tabel 1 – Gemiddeld aantal opgevangen werknemerskinderen (referentiejaar 2010)

	Buitenschoolse opvang	Flexibele opvang	Urgente opvang	Opvang zieke kinderen
Aantal en percentage opgevangen kinderen in Vlaanderen en Brussel Hoofdstad	19.554 (73,1 %)	217 (25,1 %)	47 (18,9 %)	15.921 (65,0 %)
Totaal aantal opgevangen kinderen	26.739	864	249	24.508

Koepelorganisaties – regionale promotoren buitenschoolse opvang

In het referentiejaar 2011 subsidieerde het FCUD het personeel van 8 regionale promotoren buitenschoolse opvang (3,5% van het aantal in Vlaanderen gesubsidieerde projecten). Het gaat om volgende projecten:

- vzw Komma, Hendrik I lei 17 te 1800 Vilvoorde;
- vzw VCOK, Raas van Gaverestraat 67A te 9000 Gent;
- vzw KIKO, Campus Blairon Steenweg op Gierle 100 bus 714 te 2300 Turnhout;
- vzw PCBO, Stadsomvaart 9 te 3500 Hasselt;
- IGO Leuven, Aarschotsesteenweg 212 te 3010 Leuven;
- vzw 3Wplus, Brusselsesteenweg 617 te 1731 Asse;
- vzw Landelijke Kinderopvang, Remylaan 4 B te 3018 LEUVEN;
- Provinciebestuur Antwerpen, Boomgaardstraat 22 bus 101 te 2018 Antwerpen.

Deze regionale promotoren zijn sinds het begin van de jaren 90 actief. Een aantal van de regionale coördinatoren organiseren zelf ook buitenschoolse opvang. Andere sluiten individuele samenwerkingsovereenkomsten af met de verschillende opvangvoorzieningen.

De werking van deze regionale promotoren is zeer divers. Zij nemen verschillende taken op, waaronder:

- Ondersteunen lokale coördinatoren en begeleiders in de buitenschoolse opvang: Detecteren van vormingsbehoeften, organiseren van vormingen al dan niet op maat van individuele opvangvoorzieningen, opvangvoorzieningen ondersteunen bij het opmaken van hun kwaliteitshandboek, inspelen op nieuwe tendenzen, ...
- Vervullen een brugfunctie tussen het werkveld en de overheid: Brengen lokale coördinatoren samen in functie van informatie- en ervaringsuitwisseling en verdedigen de belangen van het werkveld bij de overheid.
- Ondersteuning m.b.t. administratieve verplichtingen: Verzamelen van alle documenten nodig in functie van FCUD-subsidiëring, aanspreekpunt zijn voor dossier- en databeheer op regionaal niveau.
- begeleiden van het Lokaal Overleg Kinderopvang.

Sommige taken zijn gelijklopend voor meerder regionale promotoren. Binnen dit pakket legt elke promotor ook eigen accenten waardoor geen uniforme dienstverlening naar alle voorzieningen gegarandeerd kan worden. Ook zijn er regio's in Vlaanderen en in het bijzonder in Brussel waar geen regionale coördinator actief is.

Buitenschoolse groepsopvang⁴⁸ in Vlaanderen: wie subsidieert wat?

Vlaanderen telt 27.351,21 equivalent volle opvangplaatsen in de buitenschoolse groepsopvang gespreid over 257 initiatieven voor buitenschoolse opvang en 39 buitenschoolse opvangvoorzieningen verbonden aan een erkend kinderdagverblijf. 71 initiatieven voor buitenschoolse opvang worden uitsluitend gesubsidieerd door FCUD, 87 worden uitsluitend gesubsidieerd door Kind en Gezin en 99 initiatieven voor buitenschoolse opvang en 5 buitenschoolse opvangvoorzieningen verbonden aan een erkend kinderdagverblijf worden gesubsidieerd door zowel FCUD als Kind en Gezin.

Tabel 5 geeft een overzicht van het aantal erkende, resp. het aantal erkende en gesubsidieerd, equivalent volle plaatsen in de buitenschoolse groepsopvang. Iets meer dan de helft (51,2%) van het aantal equivalent volle plaatsen wordt gesubsidieerd door het FCUD en ruim een kwart wordt gesubsidieerd door Kind en Gezin (28,9%). 1/5de van het aantal equivalent volle plaatsen wordt noch door de Federale noch door de Vlaamse overheid gesubsidieerd.

De subsidiëring vanuit het FCUD draagt m.a.w. in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid van de buitenschoolse opvang sector. Mocht deze subsidie wegvallen dan betekent dit wellicht een verlies van de helft van de opvangplaatsen.

Tabel 2 – Erkende, resp. aantal erkende en gesubsidieerd equivalent volle plaatsen in initiatieven voor buitenschoolse opvang

	Aantal	Percentage
Erkende equivalent volle plaatsen	27.351,21	
Gesubsidieerde equivalent volle plaatsen	20.448,85	
Gesubsidieerd door FCUD	13.996,75	51,2%
Gesubsidieerd door Kind en Gezin	7.918,10	28,9%
Aantal niet gesubsidieerde equivalent volle plaatsen	5.436,36	19,9%

Het FCUD subsidieert 1.129,53 VTE personeelsleden in 230 kinderopvangprojecten. Tabel 6 geeft per type project een overzicht van het aantal VTE in functie van het verloningsniveau.

Tabel 3 – Aantal VTE gesubsidieerde personeelsleden in kinderopvangprojecten naar gelang het verloningsniveau
(Bron: FCUD)

	niveau A	Niveau B	Niveau C	Niveau C opleg weerwerk-gesco	Niveau C ex-DAC
Regionale promotoren	12,60	0,60	12,20		
Buitenschoolse opvang		157,72	119,98	599,07	
Zieke kinderen		13,51	85,75	3,76	
Geïntegreerde projecten		19,76	60,48	30,90	0,80
Flexibele opvang		0,80	5,40		
Urgente opvang		1,20	4,30	0,70	
Totaal	12,60	193,59	288,11	634,43	0,80

Via de subsidiëring van de regionale promotoren draagt het FCUD de volledige loonkost van 25,4 VTE medewerkers in de buitenschoolse opvang. Het gaat om:

- Regionale coördinatoren (12,6 VTE op niveau A en 0,6 VTE op niveau B)
- Administratieve krachten (12,2 VTE medewerkers van niveau C).

⁴⁸ Initiatieven voor buitenschoolse opvang, buitenschoolse opvang verbonden aan erkende kinderdagverblijven en lokale diensten buitenschoolse opvang

Het wegvallen van de FCUD-subsidiëring brengt niet alleen de tewerkstelling in gevaar, het betekent ook dat opvangvoorzieningen niet langer kunnen terugvallen op de ondersteuning die deze promotoren aanbieden.

Het FCUD subsidieert ook nog de volledige loonkost van 192,99 VTE lokale coördinatoren (niveau B) en 275,91 VTE begeleiders (niveau C) in de verschillende kinderopvangprojecten. Daarnaast betaalt het FCUD de opleg (bovenop de weerwerk-gesco-premie) van 634,3 VTE begeleiders (niveau C). Het wegvallen van de subsidiëring houdt ook hier belangrijke risico's in voor de tewerkstelling van deze coördinatoren en begeleiders. Waar het de begeleiders betreft gaat het meestal om laaggeschoolde medewerkers (vnl. vrouwen, vaak ook herintreders op de arbeidsmarkt).

Bijkomende informatie bij de punten die nog moeten besproken worden

Tabel 1 geeft een overzicht van de inkomsten en uitgaven van het FCUD voor de periode 2009 tot 2012. (Bron: FCUD). In 2011 (referentiejaar 2010) bedroegen de uitgaven van het FCUD 56.826.895,77 euro. Ongeveer de helft daarvan – zijnde 30.108.057,79 euro (53,0%) – werd besteed aan projecten in het Vlaamse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 4 - Totaal inkomsten en uitgaven van het FCUD voor de periode 2009 tot 2012 (Bron: FCUD)

		2009 (Definitief)	2010 (Definitief)	2011 (Definitief)	2012 (Raming)
Ontvangsten	Ontvangsten RSZ ⁴⁹	56.248.012,63	56.846.743,88	59.306.915,78	58.874.751,00
	Andere ontvangsten niet recurrent	313.716,52	136.747,75	50.989,48	33.200,00
	Leningen Intresten	144.337,44	83.586,54	149.370,57	20.600,00
	Totaal inkomsten	56.706.066,59	57.067.078,17	59.507.275,83	58.928.551,00
Uitgaven	Subsidies	-54.992.889,11	-55.779.756,63	-57.847.486,80	-58.558.394,92
	Administratiekosten ⁵⁰	-1.006.613,28	-1.047.139,14	-1.071.003,41	-1.047.139,14
	Totaal uitgaven	-55.999.502,39	-56.826.895,77	-58.918.490,21	-59.605.534,06
Saldo per dienstjaar		706.564,20	240.182,40	588.785,62	-676.983,06

Sinds 1994 heeft het FCUD een gecumuleerd saldo opgebouwd van 4.813.692,60 euro.

Figuur 1 toont de evolutie van het gecumuleerd saldo gedurende de periode 2009 tot 2012.

⁴⁹ Wet van 22 februari 1998 houdende sociale bepalingen (BS 03.03.1998)

Art. 54. In artikel 38 van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers, gewijzigd voor de laatste keer door het koninklijk besluit van 20 december 1996, wordt een § 3quinquies ingevoegd, luidend als volgt :

"§ 3quinquies. **Er wordt met ingang van 1 januari 1999 ten laste van de werkgever een bijdrage van 0,05 %, berekend op het loon van de werknemer**, bedoeld in artikel 23, ingevoerd.

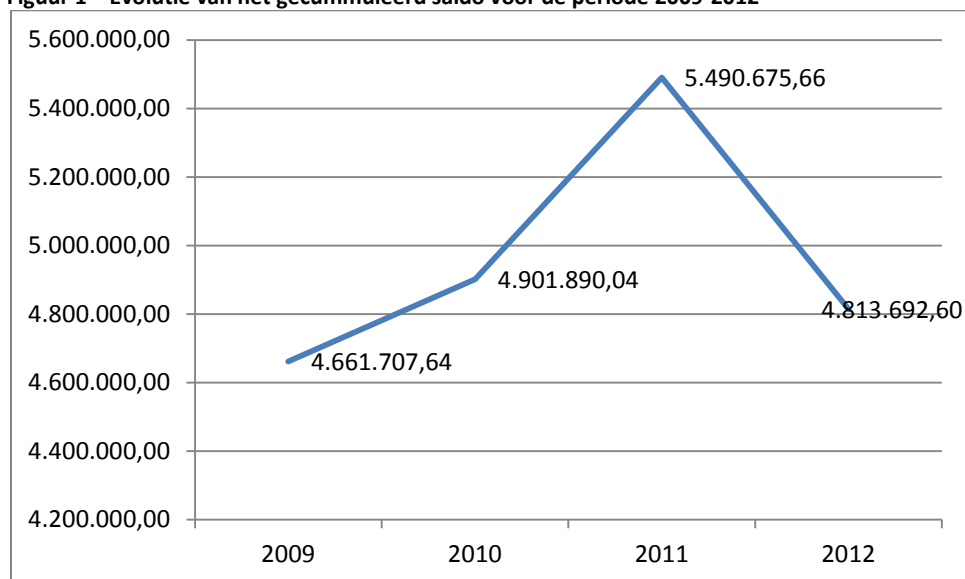
De bijdrage wordt door de werkgever betaald aan de instelling belast met de inning van de sociale-zekerheidsbijdragen, binnen dezelfde termijnen en onder dezelfde voorwaarden als de sociale-zekerheidsbijdragen voor de werknemers.

Deze bijdrage wordt toegewezen aan het Fonds voor collectieve uitrustingen en diensten, ingesteld bij de Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers bij toepassing van artikel 107, § 1, van de samengeordende wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders, gecoördineerd op 19 december 1939.

Deze bijdrage wordt gelijkgesteld met de sociale-zekerheidsbijdragen, inzonderheid wat betreft de aangiften met verantwoording van de bijdragen, de betalingstermijnen, de toepassing van de burgerlijke sancties en de strafbepalingen, het toezicht, de aanwijzing van de rechter bevoegd in geval van betwisting, de verjaring inzake rechtsvorderingen, het voorrecht en de mededeling van het bedrag van de schuldvordering van de instelling belast met de inning en de invordering van de bijdragen."

⁵⁰ Administratiekosten: verrekening van loon- en overheadkosten tussen RKW en FCUD.

Figuur 1 – Evolutie van het gecummuleerd saldo voor de periode 2009-2012

Op basis van artikel 48 van de programmawet van 27 december 2004 (= uitvoering van de afspraken gemaakt tijdens de ministerraad van Oostende) wordt aan het FCUD een bedrag uitgekeerd ten laste van het globaal beheer. Voor het dienstjaar 2005 betrof het een bedrag van 15 miljoen euro. Dit bedrag zou systematisch verhoogd worden: 16,5 miljoen euro voor het dienstjaar 2006 en 18,1 miljoen euro voor het dienstjaar 2007. Vanaf het dienstjaar 2008 bedraagt dit bedrag 20 miljoen euro.

De middelen voor 2007 en volgende werden afhankelijk gesteld van het in werking treden van de wet van april 2007. De wet is door het ontbreken van deze samenwerkingsakkoorden tussen de federale overheid en de gewesten nog niet van kracht. De vooropgestelde middelen voor 2007 en volgende werden om die reden nooit uitgekeerd.

De middelen voor 2005 en 2006 (samen 31.500.000,-) werden wel aan het FCUD uitgekeerd maar omdat de wet van april 2007 nog niet van kracht is hebben deze middelen nooit een bestemming gekregen.

Tabel 5 – Middelen door het FCUD verworven via de ministerraad van Oostende

	2009	2010	2011	2012
Middelen Oostende	0,00	0,00	0,00	0,00
cumulatief	31.500.000,00	31.500.000,00	31.500.000,00	31.500.000,00
Intresten Ministerraad van Oostende	199.931,84	106.546,96	257.427,97	100.000,00
cumulatief	3.508.777,85	3.615.324,81	3.872.752,78	3.972.752,78
Kapitalisatie Oostende	35.008.777,85	35.115.324,81	35.372.752,78	35.472.752,78

Bijkomende informatie bij de aandachtspunten

De geschiedenis van de buitenschoolse opvang – groei naar een subsidiëring via drie sporen

- Ontwikkelingen op federaal niveau

Buitenschoolse opvang is ontstaan als een federaal tewerkstellingsproject voor laaggeschoolde langdurig werkzoekenden. Al in 1989 werden weerwerk-gesco's in projecten kinderopvang van openbare besturen gefinancierd. In de periode 1989-1992 werd, als gevolg van verschillende sociale akkoorden (afgesloten tussen de federale sociale partners), een deel van de patronale bijdrage geïnvesteerd in het Tewerkstellingsfonds. Dit Tewerkstellingsfonds subsidieerde kinderopvangprojecten en had als doel de tewerkstelling en opleiding van risicogroepen op de arbeidsmarkt.

Als gevolg van het sociaal akkoord voor 1993-1994 beslisten de federale sociale partners dat een 'speciale bijdrage van 0,05%' op de brutolonen zou worden gestort aan het FCUD. Met deze beslissing krijgt het FCUD de bevoegdheid over o.a. de buitenschoolse opvang en worden ook de middelen uit het Tewerkstellingsfonds naar het FCUD overgeheveld. Door deze beslissing komt er ruimte voor nieuwe buitenschoolse opvangprojecten. Het aantal opvangprojecten stijgt zienderogen. Gelet op de beperkingen van het budget worden er vanaf 2000 geen nieuwe projecten meer toegelaten en kunnen de bestaande projecten ook niet verder worden uitgebreid. In 2004 wordt (eveneens om budgettaire redenen) de loonsubsidie geplafonneerd. Dit betekent concreet dat anciënniteit van de werknemer niet meegenomen wordt bij het berekenen van de loonsubsidie.

- Ontwikkeling op Vlaams niveau

Wanneer de toenmalige Vlaamse minister van werk in 1992 een contingent weerwerk-gesco's ter beschikking stelt van de buitenschoolse opvang ontstaat er een tweede subsidiespoor. Er werd gestreefd naar een parallellisme tussen de projecten die bij het Tewerkstellingsfonds werden ingediend en deze die als Weerwerk-project bij de Vlaamse minister werden goedgekeurd. Voor de begeleiding van de kinderen konden weerwerk-gesco's worden ingeschakeld. De werkingskosten voor de lokale en regionale coördinatoren werden aanvullend door het Tewerkstellingsfonds, en vanaf 1994 door het FCUD, gesubsidieerd.

In 1997 wordt de bevoegdheid voor de buitenschoolse opvang overgedragen aan de Vlaamse minister voor Welzijn. Als gevolg daarvan worden alle buitenschoolse opvangprojecten, na bezoek van inspectie, erkend door Kind en Gezin. Voor de al bestaande projecten werd een erkende capaciteit vastgelegd. Het aantal weerwerk-gesco-begeleiders, door het FCUD berekend op basis van het aantal opgevangen kinderen, bleef ongewijzigd.

In 2001 maakt de Vlaamse regering voor het eerst middelen vrij voor de verdere uitbouw van buitenschoolse opvang (i.c. initiatieven voor buitenschoolse opvang en buitenschoolse opvang verbonden aan erkende kinderdagverblijven). Zo ontstaat een derde subsidiespoor via Kind en Gezin. Ook voor deze dossiers wordt er gestreefd naar een parallellisme tussen de erkenning en subsidiëring door Kind en Gezin en de toekenning van weerwerk-gesco's.

Voor de uitbreiding 2003-2004 werkt Kind en Gezin voor de verdeling van de middelen voor het eerst met een plannings- en wittevlekkenoefening. Tegelijk werd het mogelijk gemaakt opvangplaatsen te laten erkennen door Kind en Gezin zonder dat daar een subsidiebelofte aan werd gekoppeld. De buitenschoolse opvangplaatsen die zo ontstaan voldoen aan de kwaliteitsvoorwaarden maar de personeel- en werkingskosten wordt gedragen door het organiserend bestuur (doorgaans gemeentebestuur en OCMW).

De geschiedenis leidt tot verschillende types van subsidiëring van buitenschoolse opvangplaatsen

Het subsidiebedrag dat opvangvoorzieningen vanuit de verschillende overheden en beleidsdomeinen ontvangen is afhankelijk van de historische context waarbinnen de opvangplaatsen tot stand kwamen. We kunnen verschillende types van subsidiëring van buitenschoolse opvangplaatsen onderscheiden. Tabel 3 geeft een overzicht. Daarenboven kan één opvangvoorziening verschillende 'types' buitenschoolse opvangplaatsen hebben.

Voor een aantal erkende buitenschoolse opvangplaatsen ontvangt de opvangvoorziening geen subsidie. Het betreft:

- Plaatsen ontstaan vóór 2001 en gevestigd in scholen. Het FCUD subsidieert immers geen opvang georganiseerd in en door scholen.
- Plaatsen ontstaan na 2004 en die buiten de programmatie van de Vlaamse overheid vallen.

Tabel 6 – Verschillende types van opvangplaatsen naargelang hun ontstaan

Wie?	Vlaams Subsidieagentschap Werk en Sociale economie	FCUD				Kind en Gezin
Wat?	Weerwerk-gesco (= begeleider)	Werking	Opleg begeleider	Volwaardige begeleider (*)	Coördinatie	Werking Coördinatie Opleg begeleider
Plaatsen						
Type 1						
Type 2						
Type 3						
Type 4						
Type 5						
Type 6						

(*) op basis van het reguliere loonbarema beperkt tot de weddeschalen en voorwaarden van toepassing voor een zelfde ambt uitgeoefend in de federale overheidsdiensten.

- Type 1: buitenschoolse opvangplaatsen die oorspronkelijk gefinancierd werden vanuit het Tewerkstellingsfonds werden in 1994 overgeheveld naar het FCUD. Voor deze plaatsen ontvangt de voorziening werkings- en personeelskosten vanuit het FCUD. Het FCUD subsidieert de loonkost van de begeleiders op basis van de reguliere loonbarema's (d.i. meer dan wat voorzien wordt in de weerwerk-gesco-premie). Tot deze groep behoren ook de buitenschoolse opvangplaatsen georganiseerd door vzw en opgestart tussen 1994 en 1997. Zijnde de periode waarbinnen vzw's geen beroep konden doen op weerwerk-gesco's. Ook voor deze buitenschoolse opvangplaatsen krijgt de voorziening haar begeleiders volledig gesubsidieerd door FCUD.
- Type 2: nieuwe projecten opgestart bij de overheveling van de bevoegdheden rond buitenschoolse opvang naar het FCUD. De plaatsen worden gesubsidieerd via FCUD (werking, opleg begeleider en coördinatiekosten) en Subsidieagentschap Werk en Sociale economie (weerwerk-gesco-premie voor begeleiders).
- Type 3: buitenschoolse opvangprojecten waarvoor het FCUD alleen de werkingskosten en de opleg voor de begeleider betaalt. Voor deze plaatsen krijgt de voorziening geen coördinatiekosten. Deze situatie is een gevolg van de plafonnering van budgetten bij het FCUD.
- Type 4: buitenschoolse opvangplaatsen ontstaan na 2001 worden gesubsidieerd via het Subsidieagentschap Werk en Sociale economie (weerwerk-gesco-premie) en Kind en Gezin (werkingskosten, opleg loonkost begeleider en loonkost halftijdse coördinator).
- Type 5: een beperkt aantal recent opgestarte buitenschoolse opvangplaatsen (uitbreiding 2010) komen omwille van de beperkte openingsduur (bv. alleen vakantieopvang) niet in aanmerking voor weerwerk-gesco's. De voorziening krijgt alleen een forfaitair bedrag per plaats van Kind en Gezin.
- Type 6: beperkt aantal plaatsen, toegekend in de periode 2003-2004, waarvoor uitzonderlijk alleen weerwerk-gesco-middelen werden toegekend. Deze voorzieningen krijgen geen forfaitaire subsidie per plaats van Kind en Gezin.

Diverse subsidiestromen en financieringsmechanismen zorgen voor een ongelijke subsidiëring

Ter illustratie vergelijken we de dossiersituatie van twee buitenschoolse opvangvoorzieningen met een verschillende historische achtergrond. We bekijken telkens de huidige dossiersituatie. We bekijken ook, wat het zou betekenen wanneer deze dossiers door Kind en Gezin zouden gesubsidieerd worden.

Voorbeeld A

De opvangvoorziening telt 70 erkende equivalent volle plaatsen⁵¹ opgestart in de periode 1994-2001 en gesubsidieerd door FCUD. Op basis van het aantal opgevangen kinderen kreeg de voorziening destijds 8 weerwerk-gesco's toegewezen. De tussenkomst voor begeleiders vanwege het Subsidieagentschap Werk en Sociale economie kan geraamd worden op 120.000 euro (ong. 15.000 euro per weerwerk-gesco).

Uitgaande van de hypothese dat het initiatief zou gesubsidieerd worden door Kind en Gezin – en rekening houdend met de grootte van het initiatief (70 erkende equivalent volle plaatsen) – zouden 5,1 VTE weerwerk-gesco kunnen worden toegekend. De subsidie vanuit het Subsidieagentschap Werk en Sociale economie bedraagt in dat geval ongeveer 76.500 euro.

Vergelijking van de twee scenario's zijnde de huidige subsidiëring via FCUD versus een eventuele subsidiëring door Kind en Gezin brengt ons bij onderstaand resultaat:

<u>Dossiersituatie</u>	<u>FCUD-subsidiëring</u> (= actuele situatie)	<u>Kind en Gezin-subsidiëring</u> (= hypothese)
70 equivalentvolle plaatsen	107.000 euro	123.000 euro
Weerwerk-gesco 's	120.000 euro	76.500 euro
Totale subsidie	227.000 euro	199.500 euro

⁵¹ Een equivalent volle plaats houdt rekening met de openingstijden van een opvangvoorziening.

Concreet betekent dit dat deze opvangvoorziening in het huidige FCUD-scenario meer middelen krijgt dan in het hypothetisch Kind en Gezin-scenario.

Voorbeeld B

Dit initiatief heeft 77 erkende equivalent volle plaatsen opgestart vóór 1994. Voor deze plaatsen ontvangt het initiatief alleen FCUD-subsidie en weerwerk-gesco-middelen. Het dossier is een van de uitzonderingsdossiers waarvoor FCUD geen coördinatiefunctie subsidieert. Het initiatief heeft ook nog 25 plaatsen opgestart in de periode 1994 – 2001. Ook deze plaatsen worden gesubsidieerd vanuit het FCUD en het Subsidieagentschap Werk en Sociale economie.

Het initiatief kreeg destijds 7,5 VTE weerwerk-gesco's toegewezen. Op basis daarvan kan de tussenkomst van het Subsidieagentschap Werk en Sociale economie geraamd worden op 112.000 euro. Uitgaande van de hypothese dat het initiatief zou gesubsidieerd worden door Kind en Gezin – en rekening houdend met de erkende capaciteit (102 equivalent volle plaatsen) – zouden er 6,3 VTE weerwerk-gesco's kunnen worden toegekend. De subsidie vanuit het Subsidieagentschap Werk en Sociale economie zou in dat geval ongeveer 95.600 euro bedragen. Vergelijking van de twee scenario's zijnde subsidiëring via FCUD versus via Kind en Gezin brengt ons bij onderstaand resultaat:

<u>Dossiersituatie</u>	<u>FCUD-subsidiëring</u> (= actuele situatie)	<u>Kind en Gezin-subsidiëring</u> (= hypothese)
102 equivalentvolle plaatsen	26.000 euro	171.000 euro
Weerwerk-gesco's	112.500 euro	95.600 euro
Totale subsidie	138.500 euro	266.600 euro

Concreet betekent dit dat het initiatief in het hypothetische scenario van Kind en Gezin-subsidiëring dubbel zoveel subsidie zou krijgen dan wat nu het geval is.